

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filozofie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Právní úprava národních parků a chráněných krajinných oblastí v ČR
Legislation of national parks and protected areas in the Czech Republic

Pavla Dousková

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jan Šmejkal
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: B ČJ-ZSV

Rok odevzdání 2015

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Právní úprava národních parků a chráněných krajinných oblastí v ČR vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20.7. 2015

.....
podpis

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce magistru Janu Šmejkalovi za ochotu ujmout se vedení mé práce a za cenné připomínky při jejím vypracovávání.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá současnou českou právní úpravou národních parků a chráněných krajinných oblastí. Cílem práce je představit klíčové části právní úpravy národních parků a chráněných krajinných oblastí a porovnat je mezi sebou. V práci jsou porovnány vybrané instituty související s ochranou národních parků a chráněných krajinných oblastí. Práce se podrobněji věnuje národním parkům a chráněným krajinným oblastem z hlediska právní úpravy jejich vyhlášení, institucionálního zajištění, členění, ochranných podmínek, plánů péče, návštěvních řádů, poplatků, a v neposlední řadě právní odpovědnosti.

Klíčová slova

národní park, chráněná krajinná oblast, právní úprava, velkoplošná zvláště chráněná území, srovnání, současnost

Anotacion

This thesis deals with the contemporary Czech legislation of national parks and protected landscape areas. The aim of the paper is to introduce key parts of legislation of national parks and protected landscape areas and to compare them between themselves. The thesis further discusses national parks and protected landscape areas in terms of legislation of their announcement, institutional support, a classification, protective conditions, care plans, visiting rules, fees and last but not least legal responsibility.

Keywords

national park, protected area, legislation, specially protected very large areas, comparison, present

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Národní parky a chráněné krajinné oblasti – základní vymezení pojmů.....	9
2.1. Pojem národní park.....	10
2.2. Pojem chráněná krajinná oblast.....	10
2.3. Porovnání vymezení NP a CHKO.....	11
3. Základní právní předpisy zabývající se NP a CHKO.....	12
3.1. Vybrané mezinárodní předpisy.....	12
3.2. České právní předpisy.....	13
4. Historie ochrany přírody a krajiny se zřetelem na NP a CHKO.....	16
4.1. Stručná historie obecné ochrany přírody a krajiny.....	16
4.2. Historie CHKO.....	17
4.3. Historie NP.....	20
4.4. Srovnání historie NP a CHKO.....	22
5. Současnost CHKO a NP.....	23
5. 1. Vyhlášení NP.....	23
5.2. Vyhlášení CHKO.....	24
5.3. Srovnání vyhlášení NP a CHKO.....	24
6. Institucionální zajištění NP a CHKO.....	27
6.1. Institucionální zajištění NP.....	27
6.1.1. Správa NP.....	28
6.1.2. Rada NP.....	30
6.2. Institucionální zajištění CHKO.....	31
6.2.1. Agentura pro ochranu přírody a krajiny (AOPK).....	31
6.2.2. Správy CHKO.....	32
6.3. Stráž přírody.....	33
6.4. Srovnání institucionálního zajištění NP a CHKO.....	34
7. Ochranné podmínky.....	36
7.1. Ochranné podmínky v NP.....	36
„Základní ochranné podmínky národních parků.....“	36
7.2. Ochranné podmínky v CHKO.....	40
7. 3. Srovnání ochranných podmínek NP a CHKO.....	41
7.4. Výjimky z ochranných podmínek.....	42
8. Členění NP a CHKO.....	44
8.1. Členění NP.....	44
8.2. Členění CHKO.....	45
8.3. Srovnání členění NP a CHKO.....	45
8. 4. Ochranná pásma.....	46
9. Plán péče.....	47
9.1. Vydávání plánu péče pro CHKO a NP.....	48
9.2. Plán péče NP.....	48
9.3. Plán péče CHKO.....	50
9.4. Srovnání plánů péče NP a CHKO.....	50
10. Návštěvní řád.....	52

10.1. Návštěvní řád NP.....	52
10.2. Návštěvní řád CHKO.....	52
10.3. Srovnání návštěvních řádů NP a CHKO.....	53
11. Poplatky.....	54
12. Právní odpovědnost.....	56
12.1. Trestní zákoník.....	56
12.2. Administrativní delikty.....	57
12.2.1. Přestupky fyzických osob.....	58
12.2.2. Protiprávní jednání právnických osob a fyzických osob při výkonu podnikatelské činnosti.....	59
12.2.3. Vybírání a vymáhání pokut.....	60
13. Další specifická ustanovení ZOPK pro NP.....	61
14. Závěr.....	62
15. Seznam zkratk.....	65
16. Seznam použitých informačních zdrojů.....	66
16.1. Literatura.....	66
16.2. Internetové zdroje.....	67
16.3. Právní předpisy dle data vydání.....	68

1. Úvod

Ochrana přírody a jejích hodnot je téma, které je pro dnešní společnost velmi aktuální a důležité, často se setkáváme s jeho medializací. Spolu s technickým rozvojem a pokrokem lidstva se tato potřeba chránit přírodu neustále zvětšuje, protože se zvětšuje schopnost lidstva zasahovat do ní. Obecné povědomí společnosti o této problematice roste a zvyšuje se zájem veřejnosti o její řešení. Spatřit to lze na mnoha místech. Na národní i nadnárodní úrovni vznikají nevládní organizace zabývající se ochranou životního prostředí nebo některé jeho složky, Jméno nejznámější z nich, Greenpeace, slyšel někdy téměř každý. Ochrana životního prostředí se postupně stává pilířem programu některých politických stran. Zájem veřejnosti v České Republice o toto téma dokládá nedávný úspěch strany Zelených ve volbách do Poslanecké sněmovny. O tématu ochrany přírody se natáčejí dokumenty a stává se součástí školního vyučování. Reklama a marketing často používají pro propagaci nějakého produktu informaci o tom, že vznikl v ekologickém hospodářství. To jsou jen některé příklady, kterými lze ukázat aktuálnost tématu ochrany přírody a jejích hodnot pro veřejnost.

V České republice i na celém světě se ochrana přírody a krajiny řeší mnoha různými způsoby, z nichž právní úprava patří mezi ty nejvýznamnější. Právní normy stanovují vymezení, formu a způsob ochrany, a hlavně zajišťují sankce při porušování těchto norem. Ačkoli si stále více lidí uvědomuje důležitost péče o co nejzachovalejší přírodu, ale ani zdaleka se nejedná o většinu populace. Mnoho zásahů do přírody totiž není okamžitě vidět a jejich následky se často netýkají generace, která je způsobila, ale až generací dalších. V tuto chvíli je o to důležitější role státu, který prostřednictvím právní úpravy koriguje tuto ochranu a její vývoj. V moderních státech se setkáváme s právní úpravou problematiky ochrany přírody a jejích hodnot.

Tato bakalářská práce se věnuje právní problematice velkoplošných chráněných území v České republice, kterými jsou národní parky a chráněné krajinné oblasti. Cílem práce je poskytnout vybrané informace o aktuálním stavu právní problematiky a porovnat právní úpravu národních parků a chráněných krajinných oblastí mezi sebou. V závěru načrtnu výhled do budoucnosti, stručně zhodnotím současný právní stav a navrhnou úpravy de lege ferenda.

Práce je členěna do dvanácti kapitol, ve kterých se zabývá vymezením pojmů národní park a chráněná krajinná oblast, základními českými i mezinárodními předpisy upravujícími tuto problematiku a historií i současností národních parků a chráněných krajinných oblastí. Další kapitoly jsou věnovány jejich institucionálnímu zajištění, členění, ochranným podmínkám, plánům péče a návštěvním řádům. Pozornost je věnována i ekonomickému právnímu nástroji – poplatkům. Samostatné kapitoly jsou věnovány právní odpovědnosti a ustanovením zákona o ochraně přírody a krajiny platným pro národní parky. Vybrané „neprávní“ informace dokreslují komplexnější obraz této problematiky.

V závěru je věnována pozornost především zhodnocení rozdílů mezi právní úpravou národních parků a chráněných krajinných oblastí a osobním úvahám *de lege ferenda*.

Tato práce vychází z právního stavu platného ke dni 15. 6. 2015.

2. Národní parky a chráněné krajinné oblasti – základní vymezení pojmů

Národní parky (NP) a Chráněné krajinné oblasti (CHKO) jsou dva typy zvláště chráněných území v České republice.

Zvláště chráněné území je esteticky nebo přírodovědně velmi významné či jedinečné území, které je vyhlášeno právním předpisem.¹

NP a CHKO bývají řazeny mezi velkoplošná chráněná území. S rozdělením na velkoplošná a maloplošná chráněná území se setkáme v běžné praxi, kde mezi velkoplošná chráněná území jsou řazeny právě CHKO a NP, kdežto mezi maloplošná řadíme národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP). Toto rozdělení používá například profesor Milan Damohorský² a Agentura pro ochranu přírody a krajiny České republiky.³ Dle Mika⁴ se též používá označení velkoplošná zvláště chráněná území a maloplošná zvláště chráněná území, kde výraz zvláště chráněná odkazuje ke specifickému druhu ochrany těchto území. V zákoně toto rozdělení nenajdeme, nicméně v oblasti ochrany přírody a krajiny bývá běžně užíváno.

Přesná kvantifikace velkoplošnosti či maloplošnosti neexistuje. Z praxe dovodíme, že řádově se u velkoplošných zvláště chráněných území jedná o území o rozloze desítek kilometrů. Nejmenší velkoplošné zvláště chráněné území u nás je CHKO Blaník s rozlohou 41 km². U maloplošných se lze setkat s územími velkými jen několik stovek metrů čtverečních. Například Dubí hora, jedna z nejmenších národních přírodních rezervací, má jen necelých 1000 m².

Ačkoli laická veřejnost často přilíší mezi NP a CHKO nerozlišuje, lze najít mezi nimi velké množství rozdílů hlavně v právní úpravě.

¹ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 75. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

² DAMOHORSKÝ, Milan et al. *Právo životního prostředí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-747-2

³ AGENTURA OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY. Územní ochrana. *ochranaprirody.cz* [online]. [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/uzemni-ochrana/>

⁴ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

2.1. Pojem národní park

Bližší vymezení pojmu národní park se nachází v zákoně č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, (ZOPK) v § 15 odstavci 1 takto: „*Rozsáhlá území, jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam, lze vyhlásit za národní parky.*“⁵

Ekosystém je definován v ZOPK takto: „funkční soustava živých a neživých složek životního prostředí, jež jsou navzájem spojeny výměnou látek, tokem energie a předáváním informací a které se vzájemně ovlivňují a vyvíjejí v určitém prostoru a čase.“⁶

Za hlavní znaky NP se považuje velikost území, jeho jedinečnost v národním popřípadě, mezinárodním měřítku, malou ovlivněnost činností člověka a mimořádný charakter živé a neživé přírody pro vědecký a výchovný význam. Mimořádný charakter živé a neživé přírody se určuje v porovnání se situací na zbytku území ČR, v potaz se přitom berou názory odborníků.

2.2. Pojem chráněná krajinná oblast

Pojem chráněná krajinná oblast je vymezen opět ZOPK v § 25 odstavci 1 takto: „*Rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení, lze vyhlásit za chráněné krajinné oblasti.*“⁷

Jako Znaky CHKO lze jmenovat velikost území, celkový charakter krajiny, včetně

⁵ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 15. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁶ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 3. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁷ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 25. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

jejího reliéfu, přirozené ekosystémy či památky historického osídlení.

2.3. Porovnání vymezení NP a CHKO

Společnými znaky vymezujícími CHKO a NP jsou rozsáhlé území a přirozené ekosystémy.

NP na rozdíl od CHKO vyžadují jedinečnost území a nízkou míru ovlivnění člověkem. Proti tomu CHKO může být i výrazně člověkem ovlivněno, pokud se jedná ovlivnění v podobě dochovaných památek historického osídlení. CHKO také více specifikují, jak by měla vypadat neživá příroda na jejich území (charakteristicky vyvinutý reliéf) a v oblasti živé přírody se výrazně více ve svém vymezení zaměřují na rostlinstvo. Ovšem CHKO vůbec neřeší ve své definici význam svého území pro vědecké či výchovné účely, což je pro NP zásadní.

NP by tedy měly mít nižší míru ovlivnění člověkem a větší míru exkluzivity pro vědu, výchovu a v charakteru území než CHKO, jehož součástí mohou být navíc historicky cenné památky zanechané lidmi. U míry ovlivnění člověkem jsou pro nás zásadní hlavně zásahy, které se promítají do dnešní doby. Významným ukazatelem, kde lze míru ovlivněnosti člověkem porovnávat, jsou lesní porosty, které zároveň tvoří velkou část rozlohy zvláště chráněných území v ČR. Podle vyhlášky č. 60/2008 Sb. se rozlišují stupně přirozenosti lesních porostů. Stupněm přirozenosti se rozumí míra ovlivnění lesního ekosystému člověkem. Rozlišuje se les původní, les přírodní, les přírodě blízký, les přirozený, les kulturní a les nepůvodní. Nejméně ovlivněn člověkem je les původní, který odpovídá potenciální přirozené vegetaci, nejvíce ovlivněn je les nepůvodní.⁸ Za NP jsou tak vyhlášována hlavně území, kde je co nejvyšší míra lesních porostů zařazených do kategorie les původní a les přírodní.

U území málo ovlivněných člověkem se klade důraz na vědecké a výchovné využití vzácných rostlin, živočichů i prvků neživé přírody.

⁸ ÚSTAV INŽENÝRSKÝCH STAVEB, TVORBY A OCHRANY KRAJINY. Stupeň přirozenosti lesních porostů jako podklad pro rozhodování o jejich managementu. *Utok.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: <http://www.utok.cz/node/268>

3. Základní právní předpisy zabývající se NP a CHKO

Na poli ochrany přírody a krajiny najdeme velké množství právních předpisů z nichž mnoho souvisí právě s NP a CHKO. Základní dělení je na předpisy české a předpisy mezinárodní. Mezinárodní předpisy je možno dále členit na předpisy Evropské unie a ostatní mezinárodní předpisy. Stávající právní úprava je tudíž tvořena právní úpravou mezinárodní, evropskou a národní.

Níže jsou uvedeny ty předpisy, které jsou pro problematiku NP a CHKO v ČR zásadní. Z českých právních předpisů je níže kladen důraz hlavně na předpisy zákonné.

3.1. Vybrané mezinárodní předpisy

Pro formování českého vnitrostátního práva je důležité členství v EU a povinnosti z něj vyplývající a mezinárodní smlouvy, které mají v českém právním řádu podle Ústavy v případě konfliktu s vnitrostátním právním předpisem dokonce přednost před naším vnitrostátním právem.⁹ Mezinárodní předpisy na úseku ochrany přírody a krajiny tudíž mají zásadní význam.

Mezinárodních předpisů dotýkajících se ochrany přírody a krajiny je velké množství a většina z nich souvisí s NP a CHKO. Ze směrnic EU jsou nejdůležitější dvě: směrnice Rady č. 2009/147/ES, o ochraně volně žijících ptáků, a směrnice Rady č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin, které tvoří soustavu Natura 2000. Obě směrnice máme implementovány v ZOPK. Zabývají se ochranou ptactva a přírodních stanovišť. Území chráněná Naturou 2000 často spadají plně či částečně na území CHKO či NP. Obvykle jsou ovšem ochranná opatření dle Natury 2000 nižší než ochranná opatření na území CHKO či NP.

Významnými mezinárodními úmluvami jsou Úmluva o biologické rozmanitosti s Cartagenským protokolem o biologické bezpečnosti, která ochraňuje biologickou rozmanitost, udržitelné využívání jejích složek a upravuje rozdělování přínosů z genetických zdrojů;¹⁰ CITES, což je Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy

⁹ ČESKO. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992 Ústava České republiky (Ústava) v aktuálním znění, viz čl. 10. PSP: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. PSP © 2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

¹⁰ INFORMAČNÍ SYSTÉM ÚMLUVY O BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI. Úmluva o biologické rozmanitosti. *Chm.nature.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: <http://chm.nature.cz/umluva-o-biologicke-rozmanitosti-cbd/>

volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin; Bonnská úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů; Bernská úmluva o ochraně evropské fauny a flory a přírodních stanovišť; Ramsarská úmluva o mokřadech majících mezinárodní význam především jako biotopy vodního ptactva a Karpatská úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat.

Ramsarská úmluva ochraňuje specifické mokřady, v České republice jich je celkem 14¹¹, z čehož dva jsou na území NP (Šumavská rašeliniště v NP Šumava a Krkonošská rašeliniště v Krkonošském NP) a většina dalších na území CHKO.

Karpatská úmluva se týká pouze tří vybraných CHKO na našem území a to CHKO Bílé Karpaty, CHKO Beskydy a CHKO Pálava. Zabývá se velmi širokým okruhem problematiky od ochrany krajiny přes dopravu, cestovní ruch až po vzdělávání veřejnosti.¹²

Pro oblast NP je důležitý UICN (International Union for Conservation of Nature) - Světový svaz ochrany přírody. Jeho dokumenty mají pouze doporučující charakter, nicméně jeho význam spočívá v kategorizaci chráněných území a v udržování Světové databáze chráněných území¹³ (zde ve spolupráci s OSN). Kategorizace chráněných území vymezuje celkem šest typů těchto území – jedním typem jsou i NP. Z našich NP tři splňují podmínky této kategorizace, nevyhovuje pouze Krkonošský národní park.

3.2. České právní předpisy

Základními předpisy pro ochranu přírody, do které NP a CHKO spadají, je zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (LZPS). Ústava vymezuje závazek ochrany přírody již v preambuli takto: „odhodláni společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství,¹⁴ a dále jej rozvíjí v článku 7 „Stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.“¹⁵

¹¹ RAMSAR SITES INFORMATION SERVICE. Explore sites. *Rsis.ramsar.org* [online]. ©2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z [https://rsis.ramsar.org/ris-search/?f\[0\]=regionCountry_en_ss%3AEurope&f\[1\]=regionCountry_en_ss%3ACzech%20Republic](https://rsis.ramsar.org/ris-search/?f[0]=regionCountry_en_ss%3AEurope&f[1]=regionCountry_en_ss%3ACzech%20Republic)

¹² ČASOPIS OCHRANA PŘÍRODY. Karpatská úmluva. *Casopis.ochranaprirody.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-15-3]. Dostupné z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/zpravy-recenze/karpatska-umluva/>

¹³ PROTECTED PLANET. Protected planet. *Protetedplanet.net* [online]. ©2015 [cit. 2015-14-3]. Dostupné z: <http://www.protectedplanet.net/>

¹⁴ ČESKO. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992 Ústava České republiky (Ústava) v aktuálním znění, viz preambule PSP: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. PSP 015 [cit. 2015-10-3]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

¹⁵ ČESKO. Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992 Ústava České republiky (Ústava) v aktuálním

LZPS stanovuje v čl. 35 odst. 1–3 pro každého právo na příznivé životní prostředí, na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů a zakazuje ohrožování a poškozování životního prostředí, přírodních zdrojů, druhového bohatství přírody a kulturních památek nad míru, kterou je stanovena zákonem.¹⁶ Můžeme uvést i čl. 1 zaručující základní práva¹⁷, čl. 11. zakazující zneužívání vlastnictví proti zákonem chráněným zájmům¹⁸ a čl. 14, kde je možnost omezit svobodu pohybu a pobytu zákonem.¹⁹

Za hlavní právní předpis věnující se problematice NP a CHKO můžeme považovat zákon č.114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který se jim věnuje v části třetí – zvláště chráněná území. Zde najdeme základní ustanovení týkající se NP i CHKO.

V zákoně č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku je celá hlava věnovaná trestným činům proti životnímu prostředí. Konkrétně za poškození NP a CHKO se v § 301 stanoví trest odnětí svobody až na tři léta, zákaz činnosti či propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty pro toho, kdo poruší jiný právní předpis a poškodí nebo zničí mimo jiné zvláště chráněné území natolik, že zcela zanikne důvod jeho ochrany nebo se značně oslabí.²⁰ Pro spáchání tohoto trestného činu se nevyžaduje u pachatele úmysl, ale postačí i hrubá nedbalost.

Zde se tedy hovoří o zaniknutí nebo značném oslabení důvodu ochrany tohoto území. Dle mého názoru je toto vymezení vhodné pro maloplošná zvláště chráněná území, ale sazbu tři roky trestu odnětí svobody za takový zásah do NP či CHKO, který by znamenal zaniknutí nebo značné oslabení důvodů pro jejich ochranu, považuji za nepřiměřeně nízkou

znění, viz čl. 7. PSP: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. PSP 015 [cit. 2015-10-3]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

¹⁶ ČESKO. Ústavní zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod (Listina) v aktuálním znění, viz čl. 35. PSP: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. PSP 015 [cit. 2015-10-3]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

¹⁷ ČESKO. Ústavní zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod (Listina) v aktuálním znění, viz čl. 1. PSP: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. PSP 015 [cit. 2015-10-3]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

¹⁸ ČESKO. Ústavní zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod (Listina) v aktuálním znění, viz čl. 11. PSP: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. PSP 015 [cit. 2015-10-3]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

¹⁹ ČESKO. Ústavní zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod (Listina) v aktuálním znění, viz čl. 14. PSP: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. PSP 015 [cit. 2015-10-3]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

²⁰ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník v aktuálním znění. Viz § 301. MVČR: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. MVČR © 2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

vzhledem k rozsahu škody, která by takovým činem vznikla. Této problematice je podrobněji věnována kapitola Právní odpovědnost.

Dalším klíčovým právním předpisem je zákon č.500/2004 Sb., správní řád, na který se ZOPK často odkazuje. Mezi jeho nejvýznamnější ustanovení z hlediska NP a CHKO patří části zabývající se správním řízením a správními orgány.

Právní úpravy NP a CHKO se dotýká i mnoho dalších zákonů, ze kterých lze jmenovat například zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, a zákon č. 161/1999 Sb., kterým se vyhláší NP České Švýcarsko. Zřízení a podmínky ochrany ostatních tří NP upravují tři nařízení vlády z roku 1991. Z dalších podzákonných předpisů, kterých je velké množství, je vhodné ještě zmínit vyhlášky Ministerstva životního prostředí (dále jen MŽP), kterými se zřizují CHKO.

4. Historie ochrany přírody a krajiny se zřetelem na NP a CHKO

4.1. Stručná historie obecné ochrany přírody a krajiny

Za první realizaci ochrany přírody a krajiny na našem území bývají považována podle Damohorského²¹ Statuta Konrádova vydaná roku 1189 a Kniha Rožmberská z roku 1360. Oba dokumenty sice již řeší ochranu lesů, jejich obsahem jsou ale opatření proti krádežím dřeva, takže s nejvyšší pravděpodobností nešlo o cíl chránit přírodu a krajinu. Ochrana přírody tak zde byla pouze vedlejším efektem ochrany majetku. Návrh zákona Karla IV – Majestas Karolina – obsahoval také části řešící ochranu lesů a jejich feudální správu, ovšem pro velký odpor šlechty se nikdy neprosadil a zůstal pouze návrhem.

Důležitým milníkem pro ochranu přírody a krajiny se tak stal počátek 19. století, kdy se příroda díky romantismu stala oblastí, do které se obrátila pozornost veřejnosti. V tuto dobu se ještě nejednalo o aktivitu panovníka, ale chráněná území zřizovaly jednotlivé osoby. Byla to šlechta, která se pod vlivem romantických idejí snažila o zachování „divoké“ přírody.

První chráněná území u nás vznikla 28. srpna 1838, jednalo se o Žofínský prales a Hojnou vodu²², které si zřídil Jiří Augustin Languel-Buquoy na území svého panství Nové Hrady: *„... rozhodl jsem se zachovat zmíněnou lesní část jako památník dávno minulých dob názornému požitku přátel přírody a vzdáti se v ní veškerého hospodářského těžení...“*²³

O dvacet let začal být chráněn Boubínský prales. Všechna tři území jsou chráněná dodnes. Žofínský prales je dnes přírodní rezervace, Hojná voda je národní přírodní památka a Boubínský prales je přírodní rezervace.

Od poloviny devatenáctého století vznikaly i první státní předpisy věnující se ochraně přírody. Pro ochranu přírodních památek se používal od roku 1854²⁴ tzv. Prügelpatent

²¹ DAMOHORSKÝ, Milan et al. *Právo životního prostředí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80- 7179-747-2

²² STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde, 2003. ISBN 8072106091.

²³ TURITICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL OBLASTI NOVOHRADSKÉ HORY. Žofínský prales (NPR). *Novohradky.info* [online]. ©2005 -2015 [cit. 2015-12-6]. [Dostupné z: http://www.novohradky.info/zofinsky-prales.html](http://www.novohradky.info/zofinsky-prales.html)

²⁴ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde, 2003. ISBN 8072106091.

(výpraskový patent). Prügelpatent stanovoval předpisy o výkonu opatření a nálezů politických a policejních úřadů. Název pochází z toho, že umožňoval i uložení tělesných trestů. Jednalo se o normu trestního práva správního, která upravovala například vymáhání sankcí a poplatků, možnost použití ozbrojených složek při výkonu rozhodnutí nebo ochranu veřejného pořádku na veřejných místech. Patent napomáhal utužení absolutistického režimu.

V roce 1864, jak uvádí Stejskal²⁵, zákonem o obecním zřízení přibyla obecním výborům možnost chránit například „květenu“.

Po vzniku samostatné Československé republiky lze již hovořit o moderní úpravě ochrany přírody a krajiny. Za moderní je považována úprava, kde je ochrana přírody hlavním cílem a ne pouze vedlejším efektem, typem výkladu nebo drobnou součástí dané úpravy. V roce 1938 bylo na našem území již 142 přírodních rezervací, ovšem ještě nebyla zřízena ani jedna CHKO a taktéž žádný NP. Ty vznikaly až po druhé světové válce. Vhodná systematika ochrany přírody a krajiny se v první polovině dvacátého století teprve formovala a úprava se inspirovala již dříve vzniklými chráněnými územími, které měly všechny menší rozsah a zpravidla vznikaly kolem jednoho či několika málo centrálních bodů, které byly chráněny.

4.2. Historie CHKO

První CHKO na území našeho státu vznikla 1. března roku 1955, jedná se o CHKO Český ráj. Její vyhlášení bylo motivováno hlavně specifickým krajinným rázem se skalními městy a specifickými společenstvy rostlin a živočichů na jejím území. O její vznik se zasloužil hlavně lékař a fotograf MUDr. Jiří Šolc, který působil od roku 1947 v turnovském okrese jako konzervátor pro ochranu přírody.²⁶

Rok na to byl schválen první samostatný zákon týkající se ochrany přírody, zákon č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody. Zákon upravoval ochranu přírody poměrně komplexně a stanovil, jak má být chráněno přírodní bohatství i krajina. Věnoval se ochraně

²⁵ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde, 2003. ISBN 8072106091.

²⁶ MUZEUM ČESKÉHO RÁJE V TURNOVĚ. Mudr. Jiří Šolc, zasloužilý lékař. *muzeum-turnov.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-15-3]. Dostupné z: <http://www.muzeum-turnov.cz/vystavy/mudr-jiri-solc-mineralog-sberatel-fotograf/>

přírodních výtvorů, přírodních památek, rostlin, živočichů i nerostů. Nezapomínal ani na chráněná území, kam kromě státních přírodních rezervací, chráněných nalezišť, chráněných parků a zahrad a chráněných studijních ploch byly řazeny i NP a CHKO. Jeho zajímavostí je, že byl platný pouze na území ČR, Slovensko mělo svůj vlastní zákon řešící tuto problematiku, zákon č. 40/1956 Zb. SNR. Nicméně oba zákony byly analogické, lišily se pouze jazykem a územní působností.

Zákon o státní ochraně přírody se v mnohém podobal současnému ZOPK, zabýval se popisem chráněných území, jejich vyhlášením a ochrannými pásmy, povinnostmi vlastníků pozemků, zakazoval poškozování a ničení přírody, řešil evidenci, upravoval orgány státní ochrany přírody a jejich práva i dobrovolné pracovníky. Oproti ZOPK byla ale výrazně kratší – vystačil si s pouhými jednadvaceti paragrafy²⁷. Podle Blahože²⁸ též to, že nechránil celou krajinu, ale pouze její významné části.

CHKO je v něm definována v § 4 odst. 2 takto: „*Zachovalé typické krajinné oblasti s rozptýlenými význačnými přírodními výtvoři lze prohlásit za chráněné krajinné oblasti.*“

Tentýž zákon se zabýval i vyhlášením CHKO v § 8 odst. 2. „*Ostatní chráněná území, krasové jevy, chráněné druhy živočichů, rostlin, nerostů a zkamenělin a podmínky jejich ochrany určí ministerstvo školství a kultury v dohodě se zúčastněnými úředními úřady a orgány.*“²⁹

Zákon o státní ochraně přírody postupně doplnilo několik prováděcích předpisů, CHKO i NP se týkaly hlavně vyhláška 131/1957 Úl., o dobrovolných pracovnících státní ochrany přírody; vyhláška 54/1958 Úl., zabývající se chráněnými druhy rostlin; vyhláška 80/1965 Sb., o ochraně živočichů, a vyhláška 228/1959 Úl., o evidenci chráněných částí přírody a o náhradě za majetkovou újmu vzniklou z omezení stanovených podmínek ochrany, jak uvádí Stejskal.³⁰

²⁷ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 1. srpna 1956 o státní ochraně přírody MVČR: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. MVČR © 2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/1956&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

²⁸ BLAHOŽ, Josef. *Právo a životní prostředí: sborník referátů z vědecké konference*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2003. ISBN 8086775003.

²⁹ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 1. srpna 1956 o státní ochraně přírody MVČR: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. MVČR © 2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/1956&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

³⁰ STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde, 2003. ISBN 8072106091.

Do devadesátých let zůstal zákon o státní ochraně přírody takřka nezměněn, významnější byla pouze novela z roku 1986, která jej doplnila o výčet přestupků a sankcí za jejich spáchání. Typickou sankcí byla důtka nebo pokuta, a to jak jednotlivci, tak i organizaci. Pokuty a důtky ukládal okresní národní výbor.

Další významné úpravy do devadesátých let již nenajdeme, ochrana přírody a krajiny nebyla nejvyšší prioritou a zákonodárce nejspíše považoval tehdejší úpravu za dostatečnou.

V roce 1990 vzniká Ministerstvo životního prostředí, pod které je převedena ochrana přírody a krajiny, kterou původně vykonávalo Ministerstvo kultury.

K další větší zákonné úpravě týkající se přímo CHKO po zákonu o státní ochraně přírody došlo až po roce 1989, konkrétně je jí již zmiňovaný ZOPK z roku 1992. Ten převzal všechny již vyhlášené CHKO do režimu CHKO podle § 25. Toto přejímání byl tehdy běžný způsob, kterým se utvářely zákony po rozpadu Československé republiky na Českou a Slovenskou republiku.

Důležitou novinkou ZOPK podle Blahože byla reakce na změny ve vlastnictví pozemků, které souvisely s přechodem mnoha pozemků ze státního vlastnictví do vlastnictví soukromého. Stát si neponechával pozemky, které měly získat restituční soukromoprávní subjekty, ale vyhradil si možnost získat je v budoucnu. Docházelo ke stanovení předkupního práva státu na nezastavěné pozemky, které leží na území chráněných území.³¹

Počet CHKO u nás se nezvyšoval stejnoměrně, do roku 1960 existovaly dvě CHKO, během příštích deseti let jich pět přibýlo. V roce 1991 jich bylo již 24 a od té doby přibýla pouze jedna – CHKO Český les.

Největší množství CHKO bylo vyhlášováno v sedmdesátých letech, to zřejmě souvisí se zvyšujícím se zájmem veřejnosti o politické a jiné společenské dění po roce 1968.

4.3. Historie NP

První zákon, který řešil případnou existenci NP na našem území, byl již zmiňovaný

³¹ BLAHOŽ, Josef. *Právo a životní prostředí: sborník referátů z vědecké konference*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2003. ISBN 8086775003.

zákon o státní ochraně přírody z roku 1962. V § 4 odst. 1 se o NP praví toto: „*Velké plochy původní nebo lidskými zásahy málo dotčené přírody, které mají obzvláštní vědecký význam, jsou důležité s hlediska klimatického, vodohospodářského nebo zdravotního a vedle toho mohou sloužit vzdělání našeho lidu, lze prohlásit za národní parky.*“³² Z formulace je zřejmé že ZOPK se svým předchůdcem v definicích velmi inspiroval, ačkoli je přizpůsobil moderní době a jejím požadavkům, například zaměřením na jedinečnost v národním nebo mezinárodním měřítku a zvýšením důrazu na výchovný, potažmo vzdělávací význam.

Vyhlásování NP věnoval tento zákon zvláštní odstavec v § 8: „*Národní park zřizuje a jejich organizaci a podmínky ochrany stanoví vláda nařízením; podrobnosti upraví statuty, které vydá Ministerstvo školství a kultury v dohodě se zúčastněnými ústředními úřady a orgány, Československou akademií věd a Československou akademií zemědělských věd.*“³³

Vyhlásování NP se v tuto dobu dělo ještě podzákonným předpisem. Vláda nařízením stanovila pouze základní předpisy pro fungování vznikajícího NP, rozhodovala o organizaci a ochranných podmínkách NP. Dále je zde vidět snaha o přenesení podílu na tvorbě dalších ustanovení týkajících se vznikajícího NP na orgány, kterých se bude vznik NP týkat (zúčastněné ústřední úřady a orgány), a na vybrané odborníky (Československá akademie věd, Československá akademie zemědělských věd). Toto může mít své výhody i nevýhody. Výhodou je delegace dotváření normy na ty, kterých se přímo týká, a na odborníky. Nevýhodou může být případná zdlouhavost procesu dosažení konsenzu mezi nimi.

Krkonošský národní park (KRNAP) byl zřízen vládním nařízením číslo 41/1963 Sb., o zřízení Krkonošského národního parku³⁴ a byl prvním NP u nás. Nařízení vymezovalo pouze území, ochranu a zajištění a správu NP. Týden nato, dne 24. května 1963, k němu přibyla vyhláška Ministerstva školství a kultury, která se zabývala jeho statutem, přesně v duchu zákona. Statut řešil do větších podrobností správu a ochranu parku, a zabýval se

³² ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 1. srpna 1956 o státní ochraně přírody viz § 4 *MVČR: Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. MVČR © 2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/1956&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

³³ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 1. srpna 1956 o státní ochraně přírody viz § 8. *MVČR: Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. MVČR © 2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/1956&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

³⁴ ČESKO. Vládní nařízení č. 41 ze dne 17. května 1963 o zřízení Krkonošského národního parku. *PSP: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. PSP © 015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=41&r=1963>

navíc horskou službou a lesním a ochranným hospodářstvím.

Podle zákona o státní ochraně přírody byly vyhlášeny ještě NP Šumava a NP Podyjí, které byly vyhlášeny až v roce 1991, pouhý rok před vznikem nového zákona zabývajícího se vyhlášováním NP a CHKO, již dříve zmíněného ZOPK.

Oba parky byly vyhlášeny ve stejný den, 20. března 1991, NP Šumava nařízením č. 163/1991 Sb., NP Podyjí nařízením č. 164/1991 Sb.

Před rokem 1989 nehrálo příliš velkou roli, zda jsou NP vyhlášovány zákonem, či nikoli. Možnost stanovit zákazy měl i podzákonný předpis. Problém tak vznikl po přijetí Listiny základních práv a svobod, která stanoví, že zákazy mohou být ukládány pouze zákonem.

Národní park Šumava vznikl z části CHKO Šumava z roku 1993, NP Šumava se nachází uvnitř této CHKO (vzniklé 27. prosince 1963), která mu tak tvoří ochranné pásmo.

Po vydání ZOPK byl zřízen pouze jeden NP – NP České Švýcarsko, a to zákonem č. 161/1999 Sb.

V roce 2010 začal proces, který má v budoucnosti skončit vyhlášením dalšího NP – Křivoklátska.

ZOPK řešil také problematiku začlenění již vyhlášených NP do právního režimu nového zákona, dle § 90 jsou národní parky vyhlášené zákonem č. 40/1956 Sb. nadále chráněny jako NP podle § 15 ZOPK.

4.4. Srovnání historie NP a CHKO

CHKO mají na našem území delší tradici než NP, první vznikla již o osm déle dříve než KRNAP.

Zákon o státní ochraně přírody z roku 1962 ovšem věnuje o něco větší pozornost NP, což můžeme soudit z toho, že je vyčleňuje v § 8 vyhlášení ochrany jako samostatnou kategorii chráněných území při vyhlásování, kdežto CHKO nechává spadat pro účely vyhlášení pod ostatní chráněná území.

U statutů CHKO stačí jeho vydání Ministerstvem školství a kultury v dohodě s ústředními úřady a orgány, kdežto pro statut NP je potřeba navíc ještě dohoda s Československou akademií věd a Československou akademií zemědělských věd.

Celkově je tak vidět, že na NP byly kladeny přísnější podmínky již v historii, stejně jako tomu je v současnosti. I díky tomu u nás vzniklo šestkrát více CHKO než NP.

Z hlediska vzniku byly NP do roku 1992 zřizovány výhradně nařízením, kdežto u CHKO stačil výnos.

5. Současnost CHKO a NP

V České republice se nacházejí čtyři NP a 25 CHKO. Celková rozloha NP je 119 500 ha, celková rozloha CHKO je 1 041 612 ha.

Národní parky v ČR jsou: Krkonošský národní park; Národní park Podyjí; Národní park Šumava a Národní park České Švýcarsko.

Chráněné krajinné oblasti v ČR jsou: CHKO Český ráj, CHKO Moravský Kras CHKO Šumava, CHKO Jizerské hory, CHKO Jeseníky, CHKO Orlické hory, CHKO Žďárské vrchy, CHKO Český kras, CHKO Labské pískovce, CHKO Beskydy, CHKO Slavkovský les, CHKO České středohoří, CHKO Kokořínsko – Máchův kraj, CHKO Lužické hory, CHKO Pálava, CHKO Křivoklátsko, CHKO Třeboňsko, CHKO Bílé Karpaty, CHKO Blaník, CHKO Blanský les, CHKO Litovelské Pomoraví, CHKO Broumovsko, CHKO Poodří, CHKO Český les.

5. 1. Vyhlášení NP

Vyhlašování je proces, kterým vznikne NP. Do roku 1992 byly dle zákona o státní ochraně přírody NP vyhlášovány nařízením vlády. ZOPK toto změnil, v § 15 odst. 3 je uvedeno: „Národní parky, jejich poslání a bližší ochranné podmínky se vyhláší zákonem.“³⁵

Toto je ukázka důležitosti NP pro náš stát, protože zákon umožňuje mnohem širší úpravu, hlavně co se týče oblasti zákazů, než nařízení. Umožňuje tedy stanovení přísnějších pravidel pro efektivnější ochranu území NP.

Jak již bylo zmíněno, zákonem byl zatím vyhlášen pouze jeden NP (NP České Švýcarsko). To, že ostatní tři NP nebyly vyhlášeny zákonem, vede k mnoha problémům a snaze okleštit jejich ochranu. Podzákonný právní předpis jim totiž neumožňuje stanovit zákazy, maximálně mohou díky ZOPK vázat určité činnosti na povolení. Dochází také k roztříštění právní úpravy, jeden NP je vyhlášen zákonem a ostatní nikoli.

Hypoteticky ale může nastat problém, i pokud by byly pro ostatní NP také do budoucna

³⁵ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 15. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

přijaty samostatné zákony, protože ty by představovaly vůči ZOPK *lex specialis* a mohlo by dojít nejen k značnému odchýlení od ZOPK, ale i mezi úpravami jednotlivých NP navzájem.

Postup vyhlásování NP je poměrně podrobně popsán v § 40 ZOPK. Blíže bude popsán níže

5.2. Vyhlásování CHKO

CHKO jsou v současné době vyhlášovány nařízením vlády, tedy podzákoným právním předpisem.

Nařízením vlády byly dříve vyhlášovány i NP – podle zákona o státní ochraně přírody, ten pro CHKO zvláštní formu vyhlásování nestanovil, dělo se tak zpravidla vyhláškou³⁶, příkladem je Vyhláška o zřízení chránění krajinné oblasti Jizerské hory a její statut z 8. prosince 1967.³⁷

Do roku 1991 jich bylo vyhlášeno 24, od té doby pouze jedna, a to CHKO Český les 1. srpna 2005. Po roce 1991 je tedy možno považovat množství CHKO u nás za poměrně ustálené.

Postup vyhlásování CHKO je popsán v § 40 ZOPK.

5.3. Srovnání vyhlásování NP a CHKO

Vyhlásování NP je po právní stránce obtížnější než vyhlášení CHKO. Pro přijetí zákona je nutná souhra Poslanecké sněmovny a Senátu, tedy dvou orgánů moci zákonodárné, kdežto pro nařízení postačuje vláda jakožto orgán moci výkonné. Vyhlášení NP je tedy možno považovat za určitý politický konsenzus.

Vyhlásování je tak další prvek, kde nám právní úprava ukazuje větší potřebu rozmyslu, ale zároveň i důležitosti a přísnější ochrany NP.

Postup při vyhlásování NP a CHKO je stejný. Podle § 40 ZOPK je pro vyhlášení těchto

³⁶ AGENTURA PRO OCHRANU PŘÍRODY A KRAJINY. Vyhlásovací dokumentace. *Drusop.nature.cz* [online]. [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: http://drusop.nature.cz/ost/chrobjekty/chrob_vyhl_predpisy/index.php?frame&ID=9978

³⁷ AGENTURA PRO OCHRANU PŘÍRODY A KRAJINY. Vyhlásovací dokumentace. *Drusop.nature.cz* [online]. [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: http://drusop.nature.cz/customer_data/vyhlasaky/full/v_9962_1.jpghttp://drusop.nature.cz/customer_data/vyhlasaky/full/v_9962_1.jpg

chráněných území nutný nejprve podnět, který může být podán kýmkoli.³⁸ Ministerstvo životního prostředí jako orgán ochrany přírody následně vyhotoví návrh na vyhlášení zvláště chráněného území, v tomto případě NP či CHKO. Návrh obsahuje náležitosti dle vyhlášky MŽP č. 64/2011 Sb., zejména se jedná o cíle, kterých se má dosáhnout vyhlášením zvláště chráněného území, popis významných přírodních prvků a jakým způsobem bude zajištěna jejich ochrana.

MŽP pak pošle návrh všem dotčeným obcím a krajům, zveřejní návrh na portálu veřejné správy a zašle písemné oznámení vlastníkům nemovitostí. Obce jsou též povinny podle správního řádu³⁹ vydat do pěti dnů veřejnou vyhlášku.

Následuje lhůta pro podávání námitek. Námitky se uplatňují písemně a lhůta na jejich podání činí 90 dnů. Námitky mohou mít dotčené obce, kraje a vlastníci, ti ovšem pouze proti tomu, co by se dotýkalo jejich práv či povinností.

MŽP rozhodne o námitkách do šedesáti dní. Rozhodování o námitkách je správní řízení, a tudíž je proti němu možno podat rozklad. Návrh je pak nutno uvést do souladu s námitkami, kterým bylo vyhověno.⁴⁰

Záměr je nutno projednat s dotčenými orgány státní správy. Můžeme za něj považovat například připomínkové řízení k zákonu při návrhu na vyhlášení NP.

Záměr poté musí projít dalším procesem potřebným pro schválení zákona či nařízení, podle budoucího typu zvláště chráněného území.

Společný problém se objevuje po přijetí LZPS, která upravuje možnost stanovit zákazy a příkazy pro každého pouze zákonem. Většina NP u nás a všechny CHKO zákonem vyhlášeny nejsou, nesmí tedy obsahovat příkazy a zákazy nestanovené zákonem.

Po vyhlášení ZOPK také dochází ke konfliktům přejaté úpravy NP či CHKO se

³⁸ PEKÁREK, Milan a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. Brno: IURIDICA BRUNENSIA, 1995. ISBN 80-859-6417-1.

³⁹ ČESKO. Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004 správní řád v aktuálním znění MVČR: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. MVČR © 2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=500/2004%20&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁴⁰ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 40. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

zákonem. Zajímavým příkladem tohoto konfliktu může být vyhláška č. 155/1991 Sb. vyhlašující CHKO Poodří, kde je v § 10 odstavci 1 uvedeno: „*Na sídelní útvary, jejichž zastavěným územím prochází hranice oblasti, se hledí jako by celé ležely v oblasti.*“⁴¹, což je v rozporu se ZOPK, který stanoví, že Agentura pro ochranu přírody a krajiny vykonává svoji působnost na území CHKO.⁴²

⁴¹ ČESKO. Vyhláška MŽP č. 155 ze dne 27. března 1991 o zřízení chráněné krajinné oblasti Poodří. AOPK: *Agentura ochrany přírody a krajiny* [online]. AOPK © 2008-2015 [cit. 2015-10-6]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/107/014815.pdf?seek=1373449848>

⁴² ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 78. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

6. Institucionální zajištění NP a CHKO

Pro zajištění plnohodnotné ochrany a fungování NP a CHKO je třeba celá řada institucí. V části sedmé ZOPK jsou vyjmenovány orgány ochrany přírody, jedná se o obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou platností, krajské úřady, Agenturu ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK), správy národních parků, Českou inspekci životního prostředí, újezdní úřady, Ministerstvo obrany a MŽP, které je na úseku státní správy ochrany přírody vrcholným orgánem.⁴³

6.1. Institucionální zajištění NP

Činnost NP ovlivňují v různé míře mnohé instituce i veřejnost, jak již bylo řečeno, v čele stojí MŽP, kontrolou a dozorem se zabývá Česká inspekce životního prostředí, jednotlivé úřady mají také svůj vliv (například při projednávání plánů péče), nicméně hlavní instituce pro spravování NP jsou správy národních parků.

Pro přístup veřejnosti je hlavní institut strážce přírody, která přijímá i dobrovolníky. V ČR také existuje velké množství neziskových organizací, které se zabývají ochranou přírody, nicméně zákon na jejich zapojení do institucionálního zajištění nebo rozhodovacích procesů dostatečně nepamatuje. Časté jsou i konflikty mezi těmito organizacemi a správami NP ohledně míry ochrany NP a přístupu k jednotlivým problémům. Neziskové organizace nemají přímou právní možnost jak na správy NP působit, proto mohou pouze nabízet svoje služby či ovlivňovat veřejné mínění. V praxi jsou zástupci neziskových organizací často zvaní jako poradci k jednotlivým problémům.

Jeden z mediálně nejznámějších konfliktů mezi institucemi a neziskovými organizacemi potažmo veřejností posledních let je tzv. kůrovcová aféra, která se týkala řešení výskytu kůrovce v NP Šumava. Jednalo se o konflikt, kdy se po napadení velké části lesních porostů NP Šumava řešila míra kácení napadených stromů. Správa NP Šumava chtěla kácení napadených stromů, aby ochránila stromy zdravé, aktivisté z neziskových organizací zase prosazovali nechat lesu přirozenou cestu a nekácet. Konflikt se velmi vyhrotil, docházelo k demonstracím i blokádám a v tisku se aféra objevovala takřka denně.

⁴³ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 75. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

Konflikt dosáhl i mezinárodních rozměrů, k aféře se vyjadřovalo Rakousko, jehož lesy s NP Šumava na hranicích sousedí a Evropská komise.

6.1.1. Správa NP

Opět se zde projevuje rozdíl mezi NP České Švýcarsko a ostatními třemi dříve založenými NP. Správa NP České Švýcarsko je správní úřad zřízený zákonem č. 161/1999 Sb., kterým byl vyhlášen NP České Švýcarsko, což znamená, že není právnickou osobou a její jednání považujeme za jednání státu.⁴⁴ Ostatní tři správy NP jsou příspěvkové organizace,⁴⁵ což znamená, že mají vlastní právní subjektivitu. V praxi se tento rozdíl příliš nepozná, protože pokud stát vystupuje jako účastník právních vztahů, tak je právnickou osobou. Správa NP funguje jako výkonný orgán, který zajišťuje činnost NP.

Z hlediska místní působnosti dle § 78 ZOPK vykonávají státní správy NP ochranu přírody a krajiny na území NP a jejich ochranných pásem, pokud pro ni není podle ZOPK příslušné MŽP.⁴⁶ Zajímavostí je, že Správa NP Šumava spravuje i CHKO Šumava. Území současného NP Šumava bylo až do vzniku tohoto NP součástí CHKO Šumava. CHKO Šumava tak nyní tvoří pro NP Šumava ochrannou zónu, vzhledem k propojenosti těchto území je jejich spojení pod jednu správu velmi účelné. Správa NP Šumava tak může účinněji a rychleji chránit území NP Šumava, než by tomu bylo v případě, kdy by CHKO Šumava nebylo pod její správou. Ovšem při nevhodných zásazích může být postiženo výrazně větší území, než kdyby CHKO Šumava byla spravována AOPK jako ostatní CHKO. V praxi se to projevilo i ve sporné „kúrovcové aféře“, kdy pro správu NP Šumava bylo výrazně snazší propojování těžby na území obou zvláště chráněných území, a tím

⁴⁴ ČESKO. Zákon č. 219 ze dne 27. června 2000 o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích v aktuálním znění, viz § 3. *MVČR: Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. MVČR © 2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=219/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

⁴⁵ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 79. *MŽP: Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁴⁶ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 78. *MŽP: Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

dosažení komplexnější ochrany.

V čele správy NP stojí ředitel, kterého jmenuje ministr životního prostředí. Správy NP u nás mají často další organizační strukturu, dělí se na různé odbory, například NP České Švýcarsko má odbory ekonomiky a veřejných vztahů; odbor koncepcí, monitoringu, výzkumu a mezinárodní spolupráce a odbor péče o ekosystémy.

Okruh činností, které vykonávají správy NP ve svém obvodu působnosti, vymezuje § 78 ZOPK takto:

1. vydávají souhlasy pro určení míst ke zneškodňování odpadů, vyhrazení míst pro vjezd a setrvání motorových vozidel; vyhrazení míst pro pořádání a organizování hromadných sportovních, turistických a jiných veřejných akcí; vyhrazení míst pro provozování horolezectví, létání na padácích a závěsných kluzácích a jízdu na kole; vyznačení cest; k činnostem a zásahům v ochranných pásmech,

2. vydávají opatření obecné povahy pro vyhrazení míst pro táboření a rozdělování ohňů; omezení nebo zákaz vstupu,

3. omezují nebo vylučují výkon práva myslivosti a práva rybářství,

4. připravují plány péče a záchranné programy pro rostliny a živočichy, kteří jsou zvláště chráněni,

5. povolují výjimky ze zákazů,

6. vydávají závazná stanoviska ohledně staveb, územních rozhodnutí a souhlasů, nakládání s vodami a vodními díly a činnostmi dle vodního zákona,

7. provádějí přírodovědný monitoring, výzkumy, šetření a zpracovávají data, přičemž spolupracují s odbornými, výzkumnými a vědeckými pracovišti a zajišťují informační činnost,

8. plní úkoly odborných organizací ochrany přírody dle požadavků MŽP,

9. v souladu s plány péče zajišťují péči o přírodu, krajinu, ekosystémy a jejich složky, pro zajištění těchto povinností smí hospodařit s majetkem státu,

10. jsou odvolacím orgánem proti rozhodnutí orgánů obcí vydaným podle ZOPK.⁴⁷

I mimo tyto činnosti ovšem může správa NP rozhodovat, díky výše zmíněnému § 78

⁴⁷ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 78. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

ZOPK má působnost nad ochranou přírody a krajiny na území NP a jejich ochranných pásech, pokud si ji pro sebe nevyhraňuje MŽP, jedná se zde o tzv. zbytkovou působnost.

Kromě již zmíněných činností se od správ NP očekává také fungování jako odborné organizace ochrany přírody, kdy například provádějí průzkumy a zajišťují různé druhy činností (strážní informační, vzdělávací apod.).

Díky vystupování jako odborná organizace ochrany přírody, a zároveň jako orgán vykonávající státní správu dochází často ke kuriózní situaci, kdy správa NP sama sobě předkládá určité podklady pro další rozhodnutí, či ve správním řízení, kdy stojí na straně účastníka i správního orgánu. V praxi tak předloží důkazy na podporu svých tvrzení podle zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, a poté tyto důkazy posoudí a rozhodne. Zákonná úprava tak umožňuje i případy, kdy správa NP rozhoduje o tom, zda sama spáchala přestupek a zda si uloží pokutu.

Toto je oblast, kam by měla zaměřit svoji pozornost budoucí právní úprava.

6.1.2. Rada NP

Rada NP se zřizuje coby orgán iniciační a konzultační. Je orgánem zřízeným povinně dle § 20 ZOPK. Jejím úkolem je posuzování a projednávání všech důležitých dokumentů řízení a ochrany NP, výslovně se uvádějí „*členění území národního parku do zón ochrany přírody, plánu péče, návštěvního řádu, způsobu péče o les a územních plánů.*“⁴⁸

Zákon ovšem opomíná určit nějaké dopady tohoto posouzení, takže záleží jen na správě NP, do jaké míry bude brát ohled na to, co rada doporučí.

Členové rady jsou vybíráni dvojím způsobem. Část z nich je delegovaná – jedná se o zástupce obcí, krajů a Horské služby (platí pouze pro horské oblasti). Zbylí členové rady jsou jmenováni orgánem ochrany přírody národního parku – tzn. správou NP, konkrétně je jmenuje ředitel správy NP. Tito členové rady by měli být jmenováni „*z nejvýznamnějších právnických a fyzických osob s podnikatelskou činností na území národního parku, zejména z oblasti lesnictví, zemědělství, obchodu a cestovního ruchu, odborníků z*

⁴⁸ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 20. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

vědeckých a odborných pracovišť, popřípadě z jiných orgánů státní správy.“⁴⁹ Další veřejnost v aktuální úpravě přístup do rady NP nemá.

Pokud bych měla hodnotit, tak v současné podobě považuji tento orgán za poněkud zbytečný – stačil by jako jeden z výborů správy NP. Nebo by od ní měl být naopak více oddělen (jmenován někým jiným, nebo alespoň na návrh) a měl by mít nejen poradní funkci. V současné úpravě navíc nemusí správa NP doporučení rady vůbec zohlednit.

Též by pomohlo, kdyby měla do rady přístup veřejnost, a zejména neziskové organizace působící na úseku ochrany přírody a krajiny a odborníci z příbuzných oborů. Zvýšilo by to komplexnost doporučení radou vydávaných.

6.2. Institucionální zajištění CHKO

Stejně jako NP, i CHKO potřebují instituce, které by zajišťovaly jejich fungování. Institucí starající se o správu CHKO je dle § 78 ZOPK Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

6.2.1. Agentura pro ochranu přírody a krajiny (AOPK)

AOPK je zřízena s účinností od 1. 1. 2015 ZOPK, jedná se o organizační složku státu. AOPK existovala již dříve, nicméně od ledna 2015 došlo ke změně její organizační struktury. Dříve měla agentura třicet regionálních pracovišť a čtyři sekce, sekci dokumentace přírody a krajiny, sekci ochrany přírody, sekci ekonomicko-provozní a sekci vnitřních služeb a informatiky. V současnosti klesl počet regionálních pracovišť na patnáct a došlo i k restrukturalizaci sekcí. V čele agentury nyní stojí ředitel, dále má agentura interní audit, samostatný odbor právně-personální, samostatný odbor vnějších vztahů, samostatný obor - odbor péče životního prostředí (OPŽP), sekci ochrany přírody a krajiny, sekci vnitřních služeb a již zmiňovaných patnáct regionálních pracovišť.

Jedná se o regionální pracoviště správy CHKO (RP SCHKO) Slavkovský les, RP SCHKO Český les, RP Ústecko, RP Jižní Čechy, RP Střední Čechy, RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj, RP Liberecko, RP Východní Čechy, RP SCHKO Žďárské vrchy, RP Jižní Morava, RP SCHKO Litovelské Pomoraví, RP SCHKO Jeseníky, RP SCHKO Poodří, RP SCHKO Beskydy a RP SCHKO Bílé Karpaty.

Příčinou restrukturalizace byla reakce na přijetí zákona o státní službě a potřeba účinnějšího fungování AOPK. Cílem restrukturalizace je sjednocení a zefektivnění státní

⁴⁹ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 20. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

správy na úseku ochrany přírody. Jednou z hlavních výhod nového uspořádání je vedení pouze jednoho správního řízení při rozhodování o věcech s celostátní působností. Příkladem je rozhodování o výjimkách s celostátní působností, které se dříve vedlo jako 24 správních řízení a nyní se povede pouze jako jedno správní řízení.

Sídlo AOPK je dle § 75 odst. 2 ZOPK Praha.⁵⁰ Podle téhož paragrafu vykonává státní správu na úseku ochrany přírody a krajiny v rozsahu ZOPK a jiných zákonů.

Předmětem její činnosti je:

1. výkon státní správy v obvodu územní působnosti Agentury,
2. odborná podpora výkonu státní správy na úseku ochrany přírody a krajiny,
3. informační a osvětová činnost,
4. zajišťování péče o chráněná území v obvodu území působnosti,
5. poskytování finanční náhrady,
6. vědecký orgán CITES,
7. další činnosti z pověření Ministerstva životního prostředí dle § 78 odst. 5 ZOPK

6.2.2. Správy CHKO

Okruh činností, které vykonává AOPK ve svém obvodu působnosti, je vymezen v § 78 ZOPK stejně jako u NP – liší se pouze v drobnostech (typicky odkazech na jinou část zákona u NP a jinou u CHKO)⁵¹.

Nadto ještě AOPK může vydávat nařízení, protože jejich návrh musí projednat s obcemi. Podmínkou platnosti je i vyvěšení návrhu po dobu patnácti dnů na úřední desce AOPK.

Tyto činnosti na území CHKO vykonává AOPK prostřednictvím jednotlivých správ CHKO. Správy CHKO jsou organizačními součástmi AOPK jako oddělení regionálních pracovišť.

Správy CHKO měly 31. 12. 2014 postavení samostatného úřadu, které ovšem chybělo jiným součástem AOPK (například ředitelství). Po přijetí zákona č. 234/2014 Sb., zákona o státní službě, došlo zákonem o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní

⁵⁰ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 75. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁵¹ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 78. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

službě (č. 250/2014 Sb.) ke změně ZOPK a AOPK získala postavení úřadu, které tím získaly i všechny její organizační složky.

Žádosti, podněty a stížnost na činnost kterékoli správy CHKO (a i na jiné složky AOPK) je tak možno podávat na kterékoli pracoviště AOPK v ČR, které je postoupí k vyřízení na územně správné místo.

6.3. Stráž přírody

Institut stráže přírody upravuje § 81 ZOPK. Jejím posláním je „kontrola dodržování předpisů o ochraně přírody a krajiny.“⁵² Můžeme ji tedy považovat za pomocný dozorový orgán ochrany přírody.

Stráž ustanovují správy NP, krajské úřady a AOPK buď z řad zaměstnanců orgánů ochrany přírody, nebo z řad dobrovolníků (ti převažují). Stráží přírody se podle § 81 odst. 3 může stát každý občan ČR starší 21 let, který je zdravotně způsobilý a způsobilý k právním úkonům, nedošlo u něho k pravomocnému odsouzení za úmyslný trestný čin a z hlediska ochrany přírody a krajiny prokázal znalost ZOPK a souvisejících předpisů v rozsahu práv a povinností stráže přírody, a konečně složil speciální slib.⁵³

Jak již bylo řečeno, posláním stráže přírody je kontrola dodržování předpisů týkajících se ochrany přírody a krajiny, za tímto účelem má stráž i jistá práva. Jedná se o možnost zjišťovat totožnost, vybírat a ukládat pokuty za přestupky proti ochraně přírody, vstupovat na cizí pozemky, zadržet osobu, která porušila předpisy související s ochranou přírody, ke zjištění totožnosti a předat ji orgánu Policie ČR. Dále stráž může v případě bezprostředního ohrožení chráněných zájmů pozastavit rušivou činnost.⁵⁴

Za škodu, která vznikla činností stráže přírody nebo jiné osobě v souvislosti s pomocí poskytnutou stráži přírody, odpovídá stát.⁵⁵

⁵² ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 81. *MŽP: Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁵³ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 81. *MŽP: Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁵⁴ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 81. *MŽP: Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁵⁵ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 81. *MŽP: Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

Stráž přírody v praxi lidi hlavně informuje, a případně upozorňuje na porušování předpisů. Stráž přírody je sice oprávněna zjišťovat totožnost osob nebo osobu za účelem zjištění totožnosti zadržet a předat orgánu Policie ČR, ale nesmí pro to použít žádné donucovací prostředky. Přistižené osoby sice mají povinnost uposlechnout, v praxi se tak ovšem ne vždy děje.

Občanské sdružení Asociace strážců přírody České republiky má vypracovanou celou podrobnou metodiku pro strážce přírody jak postupovat ve kterých situacích⁵⁶. Je zde mj. doporučena výše pokuty v blokovém řízení, kde je navíc speciálně zmíněna doporučená výše pokuty pro mladistvého 100 až 300 Kč. Stráž přírody má právo ukládat pokutu v blokovém řízení. V případě, že pokuta není zaplacená na místě, tak postupuje se dvěma způsoby. Buď stráž předá přestupci blokovou pokutu na místě nezaplacenou společně se složenkou, nebo vyzve viníka k dostavení se na místo určené k projednání přestupku.

Stráž přírody je při konfliktu s přestupci úřední osoba a vztahují se na ni všechny předpisy pro jednání s úředními osobami.

6.4 Srovnání institucionálního zajištění NP a CHKO

NP i CHKO mají stejné vrcholné orgány zajišťující jejich institucionální zajištění, nejvyšším orgánem je pro ně MŽP, hlavním kontrolním orgánem pak Česká inspekce životního prostředí.

Z hlediska spravování mají každý NP svoji správu naprosto oddělenou, kdežto pro správu jednotlivých CHKO funguje AOPK jako jakýsi zastřešující orgán, který vykonává svoji činnost prostřednictvím správ jednotlivých CHKO. Jednou z výhod je možnost podat stížnost, podnět či žádost na kterékoli pracoviště AOPK, i v případě, že se místně dotýká pracoviště jiného. Tato možnost (např. podat na správu KRNAP stížnost na něco ohledně NP Šumava) u NP neexistuje. NP mají též ze zákona povinnost zřizovat kromě správy radu NP, která se věnuje činnosti konzultační a iniciační, kdežto pro CHKO takováto povinnost odnikud nevyplývá.

Činnosti, kterým se na úseku ochrany přírody a krajiny NP a CHKO věnují, jsou v podstatě stejné, pouze u CHKO může AOPK vydávat nařízení (po projednání návrhu s obcemi).

Stráž přírody nemá odlišná pravidla pro zasahování v CHKO a v NP, jediný výraznější rozdíl lze spatřovat v tom, že v NP ji stanovuje správa NP, kdežto v CHKO to býval dříve hlavně krajský úřad, v současnosti má tu možnost také AOPK.

⁵⁶ ASOCIACE STRÁŽCŮ PŘÍRODY ČESKÉ REPUBLIKY. Příručka pro stráž přírody. *strazprirody.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: <http://www.strazprirody.cz/files/www/12fcsmcfb20er7h386af9divr7/handbook.pdf>

7. Ochranné podmínky

Jako ochranné podmínky označujeme systém zákazů určitých činností stanovených zákonem, popřípadě jejich vázání na souhlas příslušných orgánů.⁵⁷ Jejich cílem je, jak již vyplývá z názvu, ochrana. Tyto zákazy jsou relativní, předpisy zpravidla počítají s možnostmi pro udělování výjimek.

Dělí se do dvou kategorií, základní ochranné podmínky a bližší ochranné podmínky. Základní ochranné podmínky platí pro všechna chráněná území dané kategorie. Bližší ochranné podmínky se týkají činností a zásahů, které mohou být provedeny jen na základě předchozího souhlasu příslušného orgánu ochrany přírody.

7.1. Ochranné podmínky v NP

Základní ochranné podmínky platí pro všechny NP na území ČR. Jsou poměrně stabilní, od vzniku ZOPK nebyly ani jednou změněny. Jejich výčet je uveden v § 26 ZOPK takto:

„Základní ochranné podmínky národních parků

(1) Na celém území národních parků je zakázáno

a) hospodařit na pozemcích způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch,

b) zneškodňovat odpady, které mají původ mimo území národního parku a zneškodňovat ostatní odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,

c) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená orgánem ochrany přírody,

d) vjíždět a setrvávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrávání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu, zdravotní a veterinární službu a vozidel vodohospodářských organizací,

e) pořádat a organizovat hromadné sportovní, turistické a jiné veřejné akce a provozovat vodní sporty mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,

⁵⁷ STEJSKAL, Vojtěch. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Praha: Linde, 2003. ISBN 8072106091.

f) provozovat horolezectví a létání na padácích a závěsných kluzácích a jezdit na kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,

g) sbírat rostliny kromě lesních plodů či odchyťovat živočichy, není-li stanoveno jinak v tomto zákoně, bližších ochranných podmínkách či návštěvním řádu národního parku,

h) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,

i) zavádět intenzivní chovy zvěře, například obory, farmové chovy a bažantnice, kromě záchranných chovů, a používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,

j) měnit stávající vodní režim pozemků,

k) stavět nové dálnice, silnice, železnice, průmyslové stavby, sídelní útvary, plavební kanály, elektrická vedení velmi vysokého napětí a dálkové produktovody,

l) provádět chemický posyp cest,

m) těžit nerosty, horniny a humolity kromě stavebního kamene a písku pro stavby na území národního parku,

n) pořádat vyhlídkové lety motorovými vzdušnými dopravními prostředky,

o) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany národního parku.

(2) Na území první zóny národního parku (§ 17 odst. 1) je dále zakázáno

a) povolovat a umisťovat nové stavby,

b) vstupovat mimo cesty vyznačené se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vlastníků a nájemců pozemků,

c) měnit současnou skladbu a plochu kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o národní park,

d) hnojit, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady.⁵⁸

Zákony tedy člení zákazy podle toho, zda se týkají celého území NP, nebo pouze jeho první zóny, která má být chráněna ještě přísněji než zbytek NP.

⁵⁸ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 16. MŽP: Ministerstvo životního prostředí [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

Je zde vidět snahu formulovat zákazy poměrně přesně, přesto zde jsou problematičtější místa. Jsou to například pojmy, které zákon používá, ale nikde nejsou přesně definovány, je tedy nejasné, jak mají být přesně vykládány. Jedná se například o pojmy táboření, cesta, sběr. Může tak dojít ke konfliktům ohledně jejich výkladu, jako u pojmu táboření, který je popsán níže.

Odstavec a) se věnuje zákazu hospodaření na pozemcích. Jako hospodaření zde nevnímáme obhospodařování území za cílem získání výnosu z pozemků. Zde se jedná o širší výklad pojmu hospodaření, kdy se pojmem hospodařením rozumí „*veškeré činnosti vedoucí k udržení pozemků v požadovaném (zpravidla kulturním) stavu.*“⁵⁹

Pod pojmem souhlas orgánu ochrany přírody se míní souhlas příslušného orgánu ochrany přírody, který byl vydán ve správním řízení.

Některé pojmy zde použité lze najít ve speciálních zákonech (například pojem silnice), jiné ovšem nejsou nikde definovány. Těchto pojmů je zde použito poměrně velké množství, v praxi se obvykle používá výkladu podle komentářů k zákonu.

V písmenu c) je důležité si uvědomit, že pod pojmem rozdělování ohně se míní i oheň, který stojí na objektech pevně spojených se zemí. Zde se potkává zákaz i s lesním zákonem, který zakazuje rozdělování ohně v lesích. Jako problematický se ukázal v praxi pojem táboření. Miko rozumí pod tímto pojmem: „*setrvávání osob mimo budovy s pomocí přístřešků jakéhokoli druhu, např. stanu. V praxi se za táboření považuje zejména přebývání na jednom místě v přírodě přes noc (nocování).*“⁶⁰ Prchalová uvádí: „*Tábořením se rozumí souhrn různých činností umožňujících vícedenní pobyt v přírodě spojený s přenocováním, a to obvykle ve stanech (stavění stanů, příprava stravy, hygiena, likvidace odpadů atd.)*“⁶¹

Absence oficiálního výkladu tohoto pojmu se ukázala v kauze Martina Hyťhy, který žádal o povolení tzv. bivakování v chráněných územích (v jeho případě přespávání na zemi bez přístřešku na stejném místě nejdéle po dobu jedné noci). Jeho kauza skončila tím, že povolení nelze vydat, protože danou činnost nic nezakazuje. Aktuálně tedy můžeme za táboření považovat přebývání na jednom místě v přírodě přes noc s použitím stanu nebo přístřešku, naopak za něj nepovažujeme přespání na zemi tzv. pod širákem.

Jako veřejné akce lze podle Míky považovat i akce občanských sdružení, které jsou pořádány jen pro členy a pozvané. Vychází zde z toho, že členství v těchto sdruženích je přístupné pro širokou veřejnost.⁶²

⁵⁹ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

⁶⁰ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

⁶¹ PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a Natura 2000: úplné znění zákona s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. Praha: Linde, 2006. ISBN 978-80-7201-806-2.

⁶² MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN

Dalšími nedefinovanými pojmy jsou například: sběr, odchyt, plavební kanál, dálkový produktovod či cesta. U většiny z nich ovšem můžeme v praxi s použitím logického úsudku dovodit, jaká činnost má být zakázána.

Bližší ochranné podmínky jsou stanoveny zákonem, kterým se vyhlašuje daný NP.⁶³ Jsou zde stanoveny činnosti vázané na souhlas i činnosti zakázané. Zákazy se zde mohou objevit díky tomu, že NP jsou zřizovány zákonem. Podle Ústavy a LZPS totiž nemohou podzákoně předpisy obsahovat zákazy, ke kterým nemají zmocnění.

Cílem bližších ochranných podmínek je umožnit doplnění základních ochranných podmínek vzhledem ke konkrétním potřebám různých NP.

Podle ZOPK byl vyhlášen pouze jeden NP (České Švýcarsko), u kterého se stanovovaly bližší ochranné podmínky tímto způsobem, právní úpravy ostatních byly převzaty ve formě, jakou měly v době svého založení.

Další omezující podmínky mohou být stanoveny ještě v návštěvním řádu NP, který vydává správa NP formou opatření obecné povahy.

Cílem ochranných podmínek je omezit či zakázat určité činnosti, které by na území NP mohly vést ke zhoršování stavu tohoto území z hlediska ochrany přírody a krajiny. Během více než dvaceti let, kdy jejich úprava nedoznala změny, se s nimi praxe poměrně vypořádala, nicméně přesto zůstaly některé problémy.

Nejprve by to chtělo vytvořit definici některých pojmů, u kterých vznikají problémy, viz výše zmíněné táboření. Dále není jasná právní úprava ochranných podmínek mezi ZOPK a NP, který je vyhlášen zákonem.

Dle ustálené praxe by takovýto zákon měl být vůči ZOPK *lex specialis*, nicméně to by mohlo vést ke značné různorodosti ochranných podmínek jednotlivých NP. Aktuálně tento problém ještě není tak velký, protože jediným NP vyhlášeným zákonem je České Švýcarsko. Nicméně do budoucna se hovoří o zákonech i pro další NP, a mohlo by tak snadno dojít k tomu, že vymezení základních ochranných podmínek v ZOPK bude zbytečné, protože si je každý NP změní dle svého.

7.2. Ochranné podmínky v CHKO

Základní ochranné podmínky pro CHKO jsou rozčleněny podle toho, které části CHKO se týkají, na podmínky týkající se celého území CHKO, podmínky týkající se první zóny

978-80-7179-585-8.
⁶³ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 15. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

CHKO a podmínky týkající se první a druhé zóny CHKO. Základní ochranné podmínky nalezneme uvedeny v § 26 ZOPK takto:

„Základní ochranné podmínky chráněných krajinných oblastí

(1) Na celém území chráněných krajinných oblastí je zakázáno

- a) zneškodňovat odpady mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,*
- b) tábořit a rozdělávat ohně mimo místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody,*
- c) vjíždět a setrávat s motorovými vozidly a obytnými přívěsy mimo silnice a místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody, kromě vjezdu a setrávání vozidel orgánů státní správy, vozidel potřebných pro lesní a zemědělské hospodaření, obranu státu a ochranu státních hranic, požární ochranu a zdravotní a veterinární službu,*
- d) povolovat nebo uskutečňovat záměrné rozšiřování geograficky nepůvodních druhů rostlin a živočichů,*
- e) používat otrávených návnad při výkonu práva myslivosti,*
- f) stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály,*
- g) pořádat automobilové a motocyklové soutěže,*
- h) provádět chemický posyp cest,*
- i) měnit dochované přírodní prostředí v rozporu s bližšími podmínkami ochrany chráněné krajinné oblasti.*

(2) Na území první zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno

- a) umisťovat a povolovat nové stavby,*
- b) povolovat a měnit využití území,*
- c) měnit současnou skladbu a plochy kultur, nevyplývá-li změna z plánu péče o chráněnou krajinnou oblast,*
- d) hnojit pozemky, používat kejdu, silážní šťávy a ostatní tekuté odpady,*
- e) těžit nerosty a humolity.*

(3) Na území první a druhé zóny chráněné krajinné oblasti je dále zakázáno

- a) hospodařit na pozemcích mimo zastavěná území obcí způsobem vyžadujícím intenzivní technologie, zejména prostředky a činnosti, které mohou způsobit*

podstatné změny v biologické rozmanitosti, struktuře a funkci ekosystémů anebo nevratně poškozovat půdní povrch, používat biocidy, měnit vodní režim či provádět terénní úpravy značného rozsahu,

b) zavádět intenzivní chovy zvířete, například obory, farmové chovy, bažantnice,

c) pořádat soutěže na jízdách kolech mimo silnice, místní komunikace a místa vyhrazená se souhlasem orgánu ochrany přírody.“⁶⁴

Podmínky jsou opět rozčleněny podle jednotlivých zón CHKO.. Tyto zóny jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva životního prostředí, kde lze nalézt i jejich grafické vymezení.

V případě CHKO vyhláší ochranné podmínky vláda republiky nařízením.⁶⁵ V tomto nařízení je možnost stanovit i bližší ochranné podmínky, než jsou základní ochranné podmínky uvedené v § 26 ZOPK. Vzhledem k tomu, že CHKO pokrývají cca 14 % rozlohy České republiky, je jejich různorodost poměrně značná. Bližší ochranné podmínky umožňují reflektovat konkrétní potřeby jednotlivých CHKO, a naplňovat tak lépe jejich poslání, specifickou ochranu přírody a krajiny na daném území.

7. 3. Srovnání ochranných podmínek NP a CHKO

Jak v NP, tak v CHKO jsou stanoveny ochranné podmínky podle jejich rozčlenění. Mnoho ochranných podmínek je stejných a platí pro ně i stejný výklad pojmů.

Právní úprava je v CHKO mírnější než v NP v několika případech. Omezení hospodaření se v CHKO vztahuje pouze na území první a druhé zóny a nevztahuje se na zastavěná území obcí.

V CHKO lze zneškodňovat zde zneškodňovat i odpady vzniklé mimo území CHKO, kdežto v NP pouze odpady vzniklé na území NP.

Není zde zákaz všech hromadných sportovních, turistických a veřejných akcí a vodních sportů mimo vyhrazená místa, ale pouze soutěží automobilových a motocyklových, v první a druhé zóně pak ještě i soutěží na jízdách kolech.

Chybí zákaz horolezectví, létání na padácích a závěsných kluzácích, ježdění na kolech mimo silnice, místní komunikace a vyhrazená místa, odchytu zvířat, vstupu mimo

⁶⁴ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 26. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁶⁵ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 26. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

vyznačené cesty, těžby horniny a pořádání vyhlídkových letů motorovými vzdušnými dopravními prostředky.

V CHKO je též možno sbírat veškeré rostliny, kdežto v NP je povolen jen sběr lesních plodů. Nenajdeme zde zákaz stavby elektrických vedení velmi vysokého napětí, silnic, železnic, průmyslových staveb a dálkových produktovodů. V CHKO zůstává pouze zákaz stavět nové dálnice, sídelní útvary a plavební kanály.

Najdeme i místa, kde je o něco přísnější či konkrétnější úprava zákazu v CHKO oproti NP. Jedná se o úpravu vjezdu pro vodohospodářské organizace, které nemají do CHKO povolený vjezd ze zákona, ale musejí žádat o povolení výjimky.

V první a druhé zóně CHKO je navíc zakázáno používat biocidy, což jsou chemické látky, které způsobují úhyn rostlin nebo živočichů a používají se hlavně pro likvidaci plevelů a škůdců, a provádění terénních úprav, které by měly značný rozsah.

Významný rozdíl je u bližších ochranných podmínek, které v NP mohou obsahovat zákazy, kdežto u CHKO do nich činnosti zakázané dát nelze. Důvodem je to, že CHKO i jejich bližší podmínky jsou vyhlášovány podzákonným právním předpisem, který nemůže stanovovat zákazy činností.

7.4. Výjimky z ochranných podmínek

Postup pro udělení výjimky z ochranných podmínek je stanoven pro NP i CHKO shodně v § 43 ZOPK.

Výjimka podle § 43 odstavce 1) má být udělena v případě, kdy „veřejný zájem výrazně převažuje nad zájmem ochrany přírody“.⁶⁶ Výjimka se schvaluje pro každý případ zvlášť, a to usnesením vlády.

Správním orgánem zabývajícím se žádostí o výjimku z ochranných podmínek je Ministerstvo životního prostředí. To žádost výjimku předkládá vládě ve lhůtě do šedesáti dnů od jejího obdržení. Poté, co vláda žádost projedná, Ministerstvo životního prostředí vydá rozhodnutí dle usnesení vlády, zde ve lhůtě do třiceti dnů po projednání záležitosti vládou.

Podle § 43 odstavce 2) lze výjimky „povolit v případě, kdy jiný veřejný zájem převažuje nad zájmem ochrany přírody, nebo v zájmu ochrany přírody, nebo tehdy, pokud povolovaná činnost významně neovlivní zachování stavu předmětu ochrany zvlášť

⁶⁶ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 43. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

chráněného území.“⁶⁷ V těchto případech uděluje výjimky příslušný orgán ochrany přírody a krajiny.

Problém nastává u poněkud vágního rozlišení, kdy je pro udělení výjimky nutno schválení vládou, a kdy postačí příslušný orgán ochrany přírody a krajiny. Jasná je situace u případů, kdy se jedná o výjimku z důvodů ochrany přírody, a u činností, které významně neovlivňují zachování ochrany NP či CHKO. Ovšem problematická je situace u veřejného zájmu, který je uveden v obou ustanoveních s nejasným rozlišením na výrazný veřejný zájem a jiný veřejný zájem.

Na udělení výjimky není právní nárok, ovšem i v případě zamítnutí žádosti musí být toto zamítnutí řádně odůvodněno.

V praxi je ovšem složité posoudit, zda bude mít činnost, pro kterou je výjimka žádána, skutečně tak velký dopad, aby ovlivnila zachování stavu ochrany předmětu zvláště chráněného území. Takovéto ovlivnění je ale hlavním argumentem, proč by výjimka neměla být udělena. Toto vede k současné praxi, kdy správy NP výjimky spíše udělují, pokud neshledají dostatečně přesvědčivé důkazy ohledně možného ovlivnění stavu ochrany přírody.

Výjimky poskytují možnost reagovat na změny situace, se kterými se při tvorbě zákona nepočítalo. Nemusí se vždy jednat o sporné situace, existují i výjimky, jejichž udělení je dosti jednoznačné, například výjimka ze zákazu vjezdu do CHKO pro vodohospodářské organizace.

⁶⁷ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 43. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

8. Členění NP a CHKO

NP i CHKO jsou územně rozsáhlá chráněná území s různorodou potřebou ochrany jednotlivých částí, a proto se vnitřně člení na tzv. zóny. Pro různé zóny platí různé podmínky ochrany.

8.1. Členění NP

Členění NP se věnuje § 17 ZOPK.⁶⁸ Dle něj se národní parky dělí zpravidla na tři zóny ochrany přírody. Tyto zóny se vymezují dle přírodních hodnot a určují metody a způsoby ochrany dané části NP. Zonace slouží k odstupňování ochrany jednotlivých částí NP, protože na tak rozlehlém území, na jakém se NP rozkládají, lze najít různou kvalitu přírodních hodnot a ekosystémů.

První zóna je zóna s nejvyšší ochranou. Zahrnují se do ní území, která mají nejcennější biotopy a přírodní hodnoty a která jsou nejcitlivější na zásahy člověka. Platí pro ně nejvíce zákazů již v základních ochranných podmínkách NP. Zásadní je zde zákaz pohybu mimo vyznačené cesty. Hranice první zóny je nutno vyznačit vhodným způsobem přímo v terénu.

Druhá zóna má režim ochrany mírnější než první zóna, dle Míka se jedná o „*území s převahou přírodě blízkých ekosystémů*.“⁶⁹ Zpravidla se jedná o území, která již z některého důvodu neodpovídají kritériím na zařazení do první zóny, ale mají k ní ještě velmi blízko.

Třetí zóna plní funkci tzv. nárazníkové zóny, která má zmírnit dopady na jádro NP (první a druhou zónu). Jedná se o místa, kde je vysoká rekreační zátěž, zastavěná území obcí nebo části velmi ovlivněné činností člověka.

Vymezení zón a jejich režim upravuje obecně závazný předpis, kterým je NP vyhlášen. Případné změny a vymezení jednotlivých zón se stanovují po projednání s dotčenými obcemi. Stanovuje je Ministerstvo životního prostředí vyhláškou. Ke změnám zón by mělo docházet na základě závažných změn ve stavu přírodního prostředí, návrh změny by měl vycházet z analýzy aktuálního stavu přírodního prostředí.

Vymezení zón není vždy jen formalitou. Dlouhodobé spory se vedou o vymezení první zóny NP Šumava. Spor se vede hlavně o velikost těchto zón, na jedné straně stojí ekologické organizace a část odborníků, kteří apelují na správu NP Šumava, aby první zónu rozšířila a propojila, na straně druhé stojí představitelé šumavských obcí, kteří rozšiřování nechtějí. Obce se obávají kůrovce a omezení hospodaření ve svých lesích. Na straně obcí stojí odborníci hlavně z oboru lesnictví.

⁶⁸ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 17. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09e54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09e54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁶⁹ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

8.2. Členění CHKO

Členění CHKO je upraveno v § 27 ZOPK.⁷⁰ V CHKO se zpravidla vymezují čtyři zóny odstupňované ochrany přírody. Zákon stanoví, že tyto zóny musí být nejméně tři, horní hranice jejich počtu určena není.

Nejpřísnější režim ochrany má první zóna, pro kterou platí největší množství základních ochranných podmínek. Pro vymezení zón je nutná odborná analýza stavu území.

Dle Mika⁷¹ lze zóny v CHKO charakterizovat zpravidla takto: první zóna je zóna přírodní jádrová, druhá polopřírodní ochranná, třetí kulturně krajinná a čtvrtá okrajová sídelní. Zóny můžeme ještě dělit do dvou skupin dle převládajícího cíle ochrany. Do jedné skupiny patří první a druhá zóna, převládajícím cílem je ochrana přírodního prostředí, do skupiny druhé spadají třetí a čtvrtá zóna, kde je cílem uchování hodnot krajiny a její trvale udržitelné obhospodařování a rozvoj.

Vymezení či změna zón se stanovuje vyhláškou Ministerstva životního prostředí. Dokument, na kterém je vymezení uvedeno, a to i s podrobným grafickým vymezením, je uložen v ústředním seznamu ochrany přírody.

8.3. Srovnání členění NP a CHKO

Oba typy velkoplošných chráněných území se dále člení členění na zóny. Toto členění je dáno velikostí jejich území a z toho plynoucí rozmanitostí tohoto území a různou potřebou intenzity jeho ochrany.

Typologie zón je podobná, v obou typech je první zóna zónou s nejvyšší ochranou a největším množstvím ochranných podmínek.

U CHKO je zákonem stanovena povinnost minimálního počtu tří zón, kdežto u NP minimální počet zón stanoven není. Pro CHKO zákon doporučuje o jednu zónu více než pro NP.

U NP se poslední zóna (třetí) bere jako jakýsi nárazník pro hlavní jádro NP, u CHKO takto intenzivní nárazník není, ale lze tak vnímat zónu třetí a čtvrtou.

8. 4. Ochranná pásma

Ochranné pásmo je území navazující na zvláště chráněné území s výjimkou CHKO. Pro CHKO se dříve ochranná pásma také stanovovala, od roku 2010 se po novele ZOPK

⁷⁰ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 27. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09e54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09e54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁷¹ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

nově pro ně nestanoví. Ochranná pásma jsou upravena v § 37 ZOPK.⁷² Tvoří přechodová území mezi zvláště chráněným územím a územím nechráněným. Jejich cílem je zabezpečení chráněného území před rušivými vlivy z okolí. Tato území nemusejí a často nemají žádnou zvýšenou hodnotu z hlediska ochrany přírody a krajiny.

Mohou v nich být vymezeny činnosti a zásahy vázané na předchozí souhlas příslušného orgánu ochrany přírody. Ze zákona je tento souhlas nutný pro stavební činnosti, terénní a vodohospodářské úpravy, pro použití chemických prostředků, změny kultury pozemku a pro stanovení způsobu hospodaření v lesích na území ochranného pásma.

Pro maloplošná chráněná území jsou stanovena automaticky na 50 metrů od hranic území, pokud je nevyhlásí orgán ochrany přírody. Pro CHKO se nově nepoužívají, NP mají možnost si je stanovit, ale pokud si je nestanoví, tak je na rozdíl od maloplošných nemají vůbec.

Plány péče CHKO či NP se vztahují i na ochranná pásma.

⁷² ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 37. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

9. Plán péče

Plán péče je „*odborný a koncepční nástroj státní ochrany přírody, obsahující pokyny pro vědecky řízenou péči o příslušné zvláště chráněné území.*“⁷³ Upraven je v § 38 ZOPK. Plán péče se zpracovávají jak pro území NP či CHKO, tak i pro území ochranného pásma, pokud je vyhlášeno.

Plán péče shrnuje odborné údaje o daném zvláště chráněném území a také dle nich určuje koncepci péče o dané území tak, aby odpovídala co nejlépe jeho ochraně. Odbornými údaji rozumíme „*zejména údaje o stavu druhů, jejich populacích a společenstvech a o stavu ekosystémů nacházejících se ve zvláště chráněných územích a dále pak údaje o historickém vývoji území, vlivech působících na území v minulosti i současnosti, dosavadní péči o území nebo o způsobu hospodaření na pozemcích, případně o jiných způsobech jeho využívání.*“⁷⁴

Obsahem plánu péče jsou konkrétní návrhy opatření pro ochranu daného území v daném časovém období. Jedná se o hlavní dokument, podle kterého se pečuje o zvláště chráněné území.

Plán péče je používán jako podklad pro rozhodování orgánů ochrany přírody a je i podkladem pro zpracování jiných plánovacích dokumentů.

Plán péče není závazný ani pro fyzické ani pro právnické osoby, neukládá jim žádnou povinnost, ani je k ničemu neopravňuje. Nicméně ze zákona se jím musí řídit orgány ochrany přírody, které vydávají rozhodnutí, která jsou pak již závazná.

Podobný institut jako, je plán péče, lze najít i v lesnictví. Jedná se o oblastní plány lesů, lesní hospodářské plány a lesní hospodářské osnovy. Upraveny jsou v části první, hlavně čtvrté zákona č. 289/1995 Sb., zákona o lesích.

Oblastní plány lesů jsou nástroj státní lesnické politiky, který doporučuje zásady hospodaření v lesích.

Lesní hospodářské plány (LHP) jsou nástroj vlastníka lesa. Jejich cílem je stanovit koncepci nakládání s lesem v určitém časovém horizontu. Jejich zpracování je povinné a vytvářejí se zpravidla na deset let. Obsahují závazná a doporučující ustanovení. Závazná jsou ustanovení o maximální výši těžeb, minimálním podílu melioračních a zpevňujících dřevin. Pro lesy ve vlastnictví obcí a státní lesy je závazný také minimální plošný rozsah výchovných zásahů v porostech starých do čtyřiceti let. Lesní hospodářské plány jsou povinné pro lesy nad 50 ha.

⁷³ DAMOHORSKÝ, Milan et al. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

⁷⁴ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

Lesní hospodářské osnovy (LHO) se zpracovávají pro lesy do 50 ha, pro které není zpracován lesní hospodářský plán.

Lesní hospodářské plány se na území současné ČR vypracovávají povinně již od konce 18. století a byly jednou z předloh, podle kterých se koncipoval institut plánů péče.

9.1. Vydávání plánu péče pro CHKO a NP

Vydávání plánu péče je poměrně podrobně upraveno v § 38 ZOPK. Nejprve je nutno vypracovat návrh plánu péče. Zpracování návrhu musí započít minimálně dva roky před ukončením platnosti dosavadního plánu péče. Poté musí být dána možnost veřejnosti se s návrhem seznámit. Orgán ochrany přírody vydá oznámení o této možnosti a zveřejní ho na portálu veřejné správy. Toto oznámení se zasílá i dotčeným obcím a ty jej zveřejňují na své úřední desce. Doba zveřejnění je nejméně jeden rok.⁷⁵

Dále je návrh péče projednán s dotčenými obcemi a kraji. Plán péče se následně schvaluje protokolem, ve kterém je i vypořádání připomínek vlastníků, obcí a krajů.

Zákon dále stanoví, že plán péče se schvaluje zpravidla na období deseti až patnácti let.

Po svém schválení je plán péče uložen v ústředním seznamu ochrany přírody a v elektronické podobě na nosiči dat jej dostanou i dotčené obce a kraje.

Podrobnější podmínky zpracování a obsahu plánu péče jsou stanoveny prováděcím předpisem Ministerstva životního prostředí, aktuálně se jedná o vyhlášku Ministerstva životního prostředí č. 64/2011.

9.2. Plán péče NP

Pro NP zpracovává plán péče Ministerstvo životního prostředí. Podle § 78 ZOPK se tak děje ve spolupráci se správou NP. V praxi to funguje tak, že správa NP plán připraví a předá ministerstvu, které se zabývá tímto již připraveným návrhem.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 64/2011 stanoví přesný obsah plánu péče NP, obsahuje společná ustanovení pro všechny plány péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma i speciální ustanovení konkrétně pro plány péče NP.

Společná ustanovení zakotvují povinnost plánu péče obsahovat dle § 1 vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 64/2011 Sb. následující:

⁷⁵ ČESKO. Vyhláška MŽP č. 64 ze dne 28. února 2011 o plánech péče, podkladech k vyhlásování, evidenci a označování chráněných území. *AOPK: Agentura ochrany přírody a krajiny* [online]. AOPK © 2008-2015 [cit. 2015-10-6]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/108/014897.pdf?seek=1373451582>

„(1) Plány péče o zvláště chráněná území a jejich ochranná pásma obsahují

- a) základní údaje o zvláště chráněném území a jeho ochranném pásmu uvedené v příloze č. 1 k této vyhlášce,
- b) charakteristiku zvláště chráněného území a jeho ochranného pásma zaměřenou na jeho přírodní poměry,
- c) popis ekosystémů nebo jejich složek tvořících předmět ochrany a jejich hodnocení z hlediska cílů ochrany zvláště chráněného území a jeho ochranného pásma,
- d) výčet a popis známých činitelů ohrožujících předmět ochrany zvláště chráněného území,
- e) zhodnocení dosavadní péče o předmět ochrany,
- f) zásady péče o ekosystémy a jejich složky tvořící předmět ochrany zvláště chráněného území, včetně řešení střetů plynoucích z odlišných nároků jednotlivých složek ekosystémů na potřebnou péči z hlediska priorit a cílů ochrany zvláště chráněného území,
- g) vymezení ploch s odlišnými způsoby péče o ekosystémy a jejich složky vycházející z cílů ochrany zvláště chráněného území,
- h) zásady hospodářského, rekreačního, sportovního či jiného využívání zvláště chráněného území a jeho ochranného pásma, pokud je nebo by mohlo být zvláště chráněné území nebo jeho ochranné pásmo k těmto činnostem využíváno a pokud by přitom hrozilo poškození jeho předmětu ochrany,
- i) přehled potřeb zaměření, označení a technického vybavení zvláště chráněného území a jeho ochranného pásma v terénu,
- j) přehled potřeb sledování stavu ekosystémů a jejich složek s ohledem na cíle ochrany zvláště chráněného území,
- k) určení období jejich platnosti.⁷⁶

Taktéž musí být přiložena mapa s rozdělením území na dílčí plochy.

Kromě povinných náležitostí je zmíněna možnost plánu péče obsahovat návrhy na využití zvláště chráněného území a jeho pásma k účelům vědecko-výzkumným, vzdělávacím a osvětovým.

⁷⁶ ČESKO. Vyhláška MŽP č. 64 ze dne 28. února 2011 o plánech péče, podkladech k vyhlásování, evidenci a označování chráněných území, viz § 1. AOPK: Agentura ochrany přírody a krajiny [online]. AOPK © 2008-2015 [cit. 2015-10-6]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/108/014897.pdf?seek=1373451582>

Speciální ustanovení pro plán péče NP vyžadují ještě hodnocení přirozenosti lesních porostů a tabulkový přehled obnovních a výchovných těžeb umístěných v lesních porostech prvních zón NP.

Pro hodnocení přirozenosti lesních porostů se vyžaduje grafický náčrt do mapy se zřetelným vyznačením lesů ponechaných samovolnému vývoji. Způsob označení stanovuje vyhláška v příloze.

Tabulkové přehledy těžby musí obsahovat slovní popis jejího rozsahu, intenzity a cíle či sdělení, že se zde těžít neplánuje.

9.3. Plán péče CHKO

Základní obsahové náležitosti plánu péče CHKO jsou vyjmenovány v předchozí kapitole Plán péče NP.

Vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 64/2001 Sb. stanovuje i speciální obsahové náležitosti pro plán péče CHKO. Jedná se o popis hodnot krajinného rázu a jeho charakteristických prvků, vyhodnocení péče o krajinný ráz a krajinu na území CHKO a návrh opatření na zlepšení či zachování stavu krajinného prostředí a krajiny. Plány péče o CHKO dále ještě musí obsahovat tabulkové přehledy obnovní a výchovné těžby umístěných v lesních porostech první zóny CHKO, včetně zakreslení do mapy nebo údaje o době obmýtní a době obnovní pro hospodářské soubory.

Tabulkové přehledy musí obsahovat slovní popis rozsahu, intenzity a cíle těžby nebo sdělení, že se zde těžby neumíst'ují a způsob zalesnění po těžbě.⁷⁷

9.4. Srovnání plánů péče NP a CHKO

Plány péče a CHKO jsou upraveny v § 38 ZOPK shodně, odlišnosti se vyskytují až v prováděcí vyhlášce Ministerstva životního prostředí. Ve vyhlášce je základní obsah plánu péče pro NP i CHKO vymezen shodně. U obou se nachází ještě doplňkový obsah vyžadující podrobné rozpisy a popisy těžby, které se od sebe ale skoro neliší. Větší odlišností je pouze požadavek hodnocení přirozenosti lesních porostů u NP a naopak popis, hodnocení a návrhy opatření do budoucna týkající se krajiny a jejího rázu u CHKO.

Co se týče vyhlášení plánů péče, vyhláška stanovuje stejné časové podmínky pro NP i CHKO, kdežto u maloplošných chráněných území stanovuje podmínky jiné.

V současné době se plány péče překrývají s lesními hospodářskými plány či osnovami a orgány ochrany přírody musí zkoumat, zda jsou vzájemně v souladu, což je poněkud nešťastné. Vhodnější by byla úprava, kdy by se pro území pokryté plánem péče již

⁷⁷ ČESKO. Vyhláška MŽP č. 64 ze dne 28. února 2011 o plánech péče, podkladech k vyhlášení, evidenci a označování chráněných území, viz § 1 a § 2. *AOPK: Agentura ochrany přírody a krajiny* [online]. AOPK © 2008-2015 [cit. 2015-10-6]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/res/archive/108/014897.pdf?seek=1373451582>

nemusely lesní hospodářské plány či osnovy vytvářet. Otázkou je, co může způsobovat jejich nezávaznost pro fyzické a právnické osoby.

Jinak jsou plány péče užitečným dokumentem, který stanovuje budoucí strategii ochrany přírody a krajiny NP či CHKO. Pravděpodobně by bylo užitečné, kdyby navíc obsahovaly ještě základní nárys dlouhodobějšího výhledu, například na 25 či 50 let, vzhledem k tomu, že deset let je na úseku ochrany přírody a krajiny poměrně krátká doba.

10. Návštěvní řád

Pod pojmem návštěvní řád se rozumí obecně závazný právní předpis upravující zejména podmínky pro turistické, sportovní a rekreační využití území. Jeho účelem je zejména ochrana území před rušivými vlivy, pocházejícími hlavně z turistiky a rekreace.⁷⁸

10.1. Návštěvní řád NP

Úprava návštěvních řádů NP je uvedena v § 19 ZOPK. Zákon umožňuje návštěvnímu řádu stanovit bližší podmínky omezení vstupu, vjezdu, volného pohybu osob mimo zastavěná území a turistickou a rekreační aktivitu osob a výčet zakázaných turistických a rekreačních činností. Povinné je do návštěvního řádu zapracovat ustanovení o osvětovém a výchovném užívání parku, tato ustanovení budou mít spíše proklamativní povahu.⁷⁹

Tato zákonná úprava umožňuje NP stanovit nějaké zákazy, odpovídající výše uvedenému vymezení, pro návštěvníky parku. Nelze ovšem zakázat činnosti neuvedené výše nebo jinde v ZOPK či jiném zákonu. Ústava ČR a LZPS totiž neumožňují podzákonnému předpisu stanovit práva či povinnosti právnických a fyzických osob podzákonným předpisem.

V návštěvním řádu mohou být dále specifikována místa vyhrazená pro činnosti uvedené v § 16 ZOPK (vjezd a setrvávání vozidel, táboření, horolezectví apod.).

Z působnosti řádu mohou být vyňaty osoby, které v NP trvale bydlí nebo pracují.

Zákon umožňuje vydání návštěvního řádu i jen pro část území NP.

Doba, na kterou se návštěvní řád vydává, není v zákoně stanovena ani doporučena. V praxi se nejčastěji vydává na dobu neurčitou.

Porušení některého z ustanovení návštěvního řádu se postihuje jako přestupek podle § 87 odst. 2 písm. i) ZOPK u fyzických osob s výší pokuty až 10 000 Kč a dle § 88 odst. 1 písm. k) ZOPK u fyzických a právnických osob při výkonu podnikatelské činnosti, zde pokuta činí až 1 000 000 Kč.

Návštěvní řád projednává, posuzuje a schvaluje rada NP po projednání návrhu návštěvního řádu se zástupci obcí. Řád má formu obecně závazné vyhlášky.

10.2. Návštěvní řád CHKO

CHKO ve svých návštěvních řádech pouze opakuje zákazy uvedené v ZOPK, zejména v části věnované ochranným podmínkám CHKO, setkáme se hlavně s uvedením zákazu vjíždění a parkování aut mimo silnice, místní komunikace a vyhrazená místa, zákazem

⁷⁸ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

⁷⁹ MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

táboření a rozdělování ohně, zákazem odkládání odpadu mimo určená místa. Zákon totiž vydání návštěvního řádu pro CHKO nijak neupravuje.

10.3. Srovnání návštěvních řádů NP a CHKO

U problematiky návštěvního řádu se projevuje jeden z největších rozdílů mezi NP a CHKO, kde se ukazuje, že je NP zákonem věnována větší pozornost. Zákon se věnuje v samostatném paragrafu návštěvním řádům a umožňuje jejich pomocí upravit v NP povinnosti návštěvníků dle potřebných specifik jednotlivých NP. Návštěvní řády tak mají zákonné zmocnění, které pro CHKO naprosto chybí.

Úprava je tedy pro všechny CHKO stejná, v návštěvním řádu tak zpravidla pouze opakují zákazy ze zákona platící pro všechny CHKO stejně, popřípadě zde bývají uvedena ještě nějaká doporučení.

Návštěvní řády jak NP, tak CHKO reálně slouží hlavně jako informační zdroj pro veřejnost. Často se v nich opakují zákazy ze zákona nebo v případě NP z bližších ochranných podmínek, které jsou tak hlavně turistům více dostupné. V případě návštěvních řádů NP je tato praxe odsuzována MŽP. MŽP vadí zdvojování právní úpravy, protože návštěvní řád NP je také obecně závazný právní předpis. Z hlediska praktického informování veřejnosti je ovšem aktuální forma poměrně účinná.

Zákonodárce zřejmě považoval návštěvní řády NP za poměrně důležitý institut, protože na jejich porušení pamatoval při stanovování sankcí za protiprávní jednání na úseku ochrany přírody a krajiny, Podle § 87 odst. 2. písm. i) ZOPK „Orgán ochrany přírody uloží pokutu ve výši do 20 000 Kč fyzické osobě, která se dopustí přestupku tím, že porušuje ustanovení návštěvního řádu národního parku vydaného podle § 19.“⁸⁰

⁸⁰ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 87. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

11. Poplatky

Poplatky fungují jako základní ekonomické nástroje pro ochranu přírody. Umožňují chráněným územím získávat finance na svůj vlastní provoz, rozvoj a investice do ochrany přírody. Představují tak významný prvek ochrany přírody a krajiny.

Možnost výběru poplatků je v našem právním řádu upravena pouze pro NP, CHKO tuto možnost nemají.

Úpravu poplatků pro NP nalezneme v § 24 ZOPK. Zde je stanoveno, za které aktivity a při dodržení jakých podmínek smí být poplatky vybírány.

Poplatky v NP se smějí vybírat za vjezd a jízdu motorového vozidla a jeho setrvání na území NP, dále za vstup do vybraných částí NP, které jsou mimo zastavěné území obcí. Od poplatku za vjezd a setrvání motorových vozidel jsou osvobozeny osoby v NP trvale bydlící nebo fyzické osoby, které vlastní rekreační objekt na jeho území, a osvobozeny jsou též osoby v NP pracující.

Poplatky zákon určuje jako příjem příslušného orgánu ochrany NP, konkrétně to jsou správy NP

Zákon dále vylučuje výběr těchto poplatků zároveň s výběrem poplatku podle zákona o místních poplatcích.

Ohledně podrobností o poplatcích se zákon vyjadřuje v § 24 odst. 3 ZOPK takto: „*Výši poplatků podle odstavců 1 a 2, okruh osob osvobozených od poplatku, vzor potvrzení o zaplacení poplatku nebo potvrzení o osvobození od poplatku a určení vybraných míst na území národního parku, na která se povinnost platit poplatek za vstup vztahuje, stanoví Ministerstvo životního prostředí prováděcím právním předpisem.*“⁸¹

Aktuálně bohužel Ministerstvo životního prostředí nevydalo předpis, který by tyto záležitosti upravitel, takže se v současnosti žádné poplatky vybírat nedají. K dřívější právní úpravě ještě před několika lety existovala vyhláška č. 395/1992 Sb., která tyto podrobnosti upravovala. Možnosti vybírat poplatky podle ní využívala ze čtyř NP, které jsou na našem území, ale pouze Správa Krkonošského národního parku od roku 1995. Kvůli nové úpravě zákona a neexistenci platného předpisu Ministerstva životního prostředí musela Správa Krkonošského národního parku s výběrem poplatků přestat. Tento stav bude trvat do doby, než Ministerstvo životního prostředí vydá příslušný předpis. Bohužel se zdá, že Ministerstvo životního prostředí tento předpis nebude oprávněno vydat, protože to nespadá do jeho pravomoci. Základní náležitosti poplatků jako subjekt a objekt poplatku, jeho

⁸¹ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 24. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

základ a sazba, splatnost a sankce za nesplnění povinnosti a konečně úlevy a osvobození musí být stanoveny zákonem. Dovojuje tak nález ÚS ze dne 10. 1. 2001, sp. zn. 14/2000159 na základě ustanovení čl. 11 odst. 5. Listiny základních práv a svobod, kde je uvedeno, že „*daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona.*“⁸² Nejprve tedy bude muset být vydána novela ZOPK, která toto specifikuje, a až poté bude moci Ministerstvo životního prostředí vyhláškou doplnit další podobnosti.

Dopadem této situace je nemožnost vybírání poplatků a snížení příjmů použitelných pro zlepšování péče o ochranu přírody a krajiny.

⁸² ČESKO. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod (Listina) v aktuálním znění. PSP: Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [online]. PSP 015 [cit. 2015-10-3]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

12. Právní odpovědnost

Na úseku ochrany přírody a krajiny je stejně jako jinde třeba vymezit okruh zakázaných činností a stanovit sankce za jejich porušení.

Sankce jsou základní právní nástroj používaný pro porušení povinnosti stanovené pro zvláště chráněné území. Kromě administrativních deliktů na ochranu přírody a krajiny pamatuje i zákon 40/2009 Sb., trestní zákoník, stanovením několika trestných činů.

12.1. Trestní zákoník

V trestním zákoníku je uvedena samostatná hlava věnovanou trestným činům z oblasti životního prostředí, jedná se o hlavu VIII Trestné činy proti životnímu prostředí. Jsou zde vyjmenovány trestné činy poškozující životní prostředí jako celek nebo některou z jeho složek. Trestní zákoník nerozlišuje u zvláště chráněných území, o jaký typ chráněného území se jedná, a pokud čin specifikuje, tak pouze pro kategorii zvláště chráněných území jako celku.

Většina těchto trestných činů je formulována obecně bez specifikace na konkrétní část území České republiky. V této hlavě tak jsou vyjmenovány trestné činy poškozování a ohrožení životního prostředí, poškozování a ohrožení životního prostředí z nedbalosti, poškození vodního zdroje, u kterého je stanoveno ochranné pásmo, poškození lesa, neoprávněné vypuštění znečišťujících látek, neoprávněné nakládání s odpady, neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu, neoprávněné nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, neoprávněné nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti, týrání zvířat, zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, pytláctví, neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat, šíření nakažlivé nemoci zvířat a šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin.

Specifickým trestným činem týkajícím se zvláště chráněných území, a tudíž NP i CHKO zároveň, je trestný čin podle § 301 trestního zákoníku Poškození chráněných částí přírody, v němž je uvedeno: „*Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, poruší jiný právní předpis tím, že poškodí nebo zničí památný strom, významný krajinný prvek, jeskyni, zvláště chráněné území, evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro ochranu takové části přírody, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*“⁸³

Pro tento trestný čin je důležité, že se jej může pachatel dopustit i z hrubé nedbalosti, a ne pouze úmyslně.

⁸³ ČESKO. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník v aktuálním znění. Viz § 301. MVČR: Ministerstvo vnitra České republiky [online]. MVČR © 2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=40/2009&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

Z obecných trestných činů proti životnímu prostředí se často týkají NP a CHKO i trestné činy poškozování a ohrožení životního prostředí, poškozování a ohrožení životního prostředí z nedbalosti, které se dle Damohorského „*může vázat i na ohrožení a poškození zvláště chráněného území*,“⁸⁴ neoprávněné nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, neoprávněné nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti, neoprávněné nakládání s odpady, pytláctví a šíření nakažlivé nemoci a škůdce rostlin.

K neoprávněnému nakládání s volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti může na území NP či CHKO dojít poměrně snadno, neboť zákon stanoví, že jedná-li se o kriticky ohrožený druh živočicha nebo rostliny či druh přímo ohrožený vyhynutím nebo vyhubením, stačí odejmout, poškodit, zničit či usmrtit jediný exemplář a ke zničení například kriticky ohrožené květiny z nedbalosti může na území NP či CHKO dojít velmi snadno, neboť to jsou území, kde se s takovouto rostlinou setká i laik.

Neoprávněné nakládání s odpady je trestný čin, jehož důsledky jsou na území NP či CHKO mnohem fatálnější než jinde v přírodě, a k poškození nebo ohrožení životního prostředí tak zde dojde snáze.

U trestného činu dle § 304 trestního zákoníku pytláctví stanovuje zákon vyšší trestní sazbu pro osoby, které mají zvlášť uloženou povinnost chránit životní prostředí. Mezi tyto osoby se řadí i zaměstnanci NP či CHKO a stráž přírody.

Trestný čin šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin v § 307 odst. 1 ZOPK říká: „*Kdo, byť i z nedbalosti, způsobí nebo zvýší nebezpečí zavlečení nebo rozšíření nakažlivé nemoci nebo škůdce užitkových rostlin, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.*“ Zde je teoretická možnost spáchání tohoto trestného činu kvůli snaze nezasahovat do některých částí území CHKO či NP.

12.2. Administrativní delikty

V paragrafech 86-(doplnit pomlčkou)89 ZOPK je stanovena odpovědnost na úseku ochrany přírody. Je zde vymezena odpovědnost za přestupky fyzických osob i jiné správní delikty právnických osob, bez ohledu na to, zda se jedná o právnickou osobu podnikající či nikoli. V základním ustanovení je uvedeno, že „*Kdo poškodí, zničí nebo nedovoleně změní částí přírody a krajiny chráněné podle tohoto zákona, je povinen navrátit ji do původního stavu, pokud je to možné a účelné.*“⁸⁵ Zcela v souladu s mezinárodními postupy na úseku ochrany přírody a krajiny je na prvním místě vrácení do původního stavu. V případě, že

⁸⁴ DAMOHORSKÝ, Milan et al. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

⁸⁵ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 86. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

toto není možné, následuje povinnost narušitele provést alespoň přiměřená náhradní opatření k nápravě, aby bylo neoprávněné jednání alespoň zčásti kompenzováno. Tato kompenzační opatření nijak nenarušují postih za trestní čin, postih za přestupek nebo protiprávní jednání ani povinnost náhrady škody.

Následující dva paragrafy se věnují přestupkům, pročež oddělují přestupky fyzických osob od protiprávního jednání právnických osob a fyzických osob při výkonu podnikatelské činnosti. Pro fyzické osoby je výčet přestupků kratší a také mají nižší výši pokut.

12.2.1. Přestupky fyzických osob

Přestupky fyzických osob jsou rozděleny do tří kategorií, které se liší maximální výší udělené pokuty. Tato maximální výše je stanovena na 10 000 Kč, 20 000 Kč nebo 100 000 Kč podle závažnosti porušení právní povinnosti. Výše maximální pokuty může být až dvojnásobná, než je uvedeno výše, v případě, že se jedná o přestupek spáchaný ve zvláště chráněném území v ochraně zvláště chráněných rostlin a živočichů, dřevin a památných stromů.

Přestupky zde uvedené se zpravidla vztahují na všechna zvláště chráněná území, ale jsou zde vypsány i výjimky specifické jen pro jeden druh zvláště chráněného území. Kompletní výčet přestupků, které jsou uvedeny v § 87 ZOPK, se týká všech typů zvláště chráněných území. Dále uvedené přestupky se týkají speciálně NP a CHKO (typicky se jedná ty, které jsou stanoveny pro zvláště chráněná území).

V kategorii s maximální výší pokuty do 10 000 Kč se jedná o nedovolené měnění nebo rušení dochovaného stavu přírody ve zvláště chráněném území a vykonávání zakázané činnosti v ochranném pásmu.

V kategorii s maximální výší pokuty do 20 000 Kč se jedná o zničení součásti přírody ve zvláště chráněném území nebo zařízení určeného k ochraně a vybavení zvláště chráněného území, provedení škodlivého zásahu do významného krajinného prvku, aniž by k tomu byl vydán souhlas orgánu ochrany přírody, ohrožování na míru větší než nezbytnou chráněné části přírody při zásazích proti škůdcům, rostlinným chorobám, plevelům a při hygienických opatřeních, narušení krajinného řádu nesplněním povinnosti podle § 12 odst. 2 ZOPK. Je zde i speciální přestupek pro NP, kterého se dopustí ten, kdo porušuje ustanovení návštěvního řádu NP.

V kategorii s maximální výší pokuty do 100 000 Kč je uvedeno poškození nebo zničení zvláště chráněného území nebo jeho části, nesplnění povinnosti vlastníka či nájemce pozemku zdržet se negativních zásahů na pozemcích připravovaných k vyhlášení zvláště chráněného území nebo ochranného pásma, nedodržení omezení nebo zákazu činnosti, který byl stanoven orgánem ochrany přírody podle § 66 ZOPK, závažné poškození nebo zničení významného krajinného prvku, vykonávání ve zvláště chráněném území činnosti,

pro kterou je vyžadován souhlas orgánu ochrany přírody, bez tohoto souhlasu a neplnění podmínek výjimky udělené podle § 43 a 56 nebo podmínky souhlasu podle § 44 a 5 (jedná se o výjimky ze zákazů ve zvláště chráněných územích).⁸⁶

Je vidět, že počet těchto přestupků je nejvyšší v kategorii s nejvyšší pokutou, což plně odpovídá závažnosti ochrany NP a CHKO.

12.2.2. Protiprávní jednání právnických osob a fyzických osob při výkonu podnikatelské činnosti

Zde jsou pokuty rozděleny jenom do dvou kategorií, opět dle maximální výše na 1 000 000 Kč a 2 000 000 Kč.

V kategorii s maximální výší pokuty do 1 000 000 Kč se jedná o nedovolenou změnu nebo ohrožení stavu zvláště chráněného území či poškození součásti přírody v něm, vykonávání zakázané činnosti v ochranném pásmu a porušování ustanovení návštěvního řádu NP. Všechna tato protiprávní jednání jsou shodná s těmi u fyzických osob v kategoriích pokuty do 10 000 Kč a do 20 000 Kč.

Do kategorie do 2 000 000 Kč spadá narušení krajinného rázu neplněním povinnosti dle §12 ZOPK, závažné poškození nebo zničení významného krajinného prvku, zničení součásti přírody ve zvláště chráněném území, ohrožování na míru větší než nezbytnou chráněné části přírody při zásazích proti škůdcům, rostlinným chorobám, plevelům a při hygienických opatřeních, nedodržování zákazu či omezení činnosti dle § 66 ZOPK, vykonávání ve zvláště chráněném území činnosti, pro kterou je vyžadován souhlas orgánu ochrany přírody, bez tohoto souhlasu a neplnění podmínek výjimky udělené podle § 43 a 56 nebo podmínky souhlasu podle § 44 a 57. Tyto všechny opět odpovídají přestupkům fyzických osob. Navíc je zde ještě překročení nezbytně nutné míry při poškozování zvláště chráněných částí přírody na územích sloužících zájmům obrany státu podle § 90 odst. 2 ZOPK.⁸⁷

Tato protiprávní jednání svojí podstatou víceméně kopírují přestupky fyzických osob a liší se zpravidla jen výší udělené pokuty.

⁸⁶ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 87. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

⁸⁷ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 88. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

12.2.3. Vybírání a vymáhání pokut

Vybírání a vymáhání pokut je upraveno v § 88a a v § 88 odst. 3, 4, 5, 6 ZOPK. V případě NP pokutu vybírá správa národního parku v případě CHKO pak AOPK, pokud pokutu uložily. Pokud pokutu uložil jiný orgán ochrany přírody, tak ji vybírá ten.

Výnosy z pokut se používají pro ochranu přírody a krajiny a pro zlepšení životního prostředí.

U protiprávního jednání právnických a fyzických osob při výkonu podnikatelské činnosti je ještě stanoveno, že při určení výše pokuty se přihlíží k závažnosti protiprávního jednání a k rozsahu způsobené nebo hrozící újmy. Stanovuje se také lhůta pro uložení pokuty na maximálně tři roky ode dne, kdy došlo k protiprávnímu jednání. Splatnost pokuty je 30 dní od pravomocnosti rozhodnutí o jejím uložení.

Trestní zákoník poskytuje obecnější právní úpravu a nerozlišuje mezi jednotlivými typy zvláště chráněných území. Většina trestných činů v něm uvedených se týká nejen zvláště chráněných území, ale ochrany přírody a krajiny obecně. Správněprávní ochrana obsažená v ZOPK je výrazně více konkrétní, uvádí se zde dokonce i přestupek specifický jen pro NP.

13. Další specifická ustanovení ZOPK pro NP

ZOPK věnuje v NP pozornost ještě lesům na jejich území a vlastnickému právu k některému majetku. V případě CHKO se v ZOPK Žádné takové ustanovení nevyskytuje.

Lesům národních parků je věnován § 22 ZOPK, který tyto lesy vyjímá z kategorie lesů hospodářských. Stanovuje, že pro zásahy proti škůdcům a při mimořádných okolnostech je třeba souhlas orgánu ochrany přírody.

Právnícké osoby jsou nuceny převést příslušnost hospodařit s lesním majetkem nacházejícím se na území NP nebo ochranného pásma na správu NP. Lhůta na to je jeden rok od nabytí účinnosti zákona nebo vyhlášení nového NP. S tímto majetkem pak hospodaří správa NP sama nebo prostřednictvím právnické osoby, kterou zřídí k tomuto účelu.⁸⁸

Ohledně vlastnického práva je zde ustanovení, které říká, že nelze zcizovat lesní půdní fond, lesy, vodní toky a vodní plochy, které se nacházely na území NP ke dni nabytí účinnosti ZOPK. Práva k restituci majetku tímto dotčena nejsou. Za zcizení také není považována směna pozemků, pokud je odůvodněna zájmy ochrany přírody.

⁸⁸ ČESKO. Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění, viz § 22. MŽP: *Ministerstvo životního prostředí* [online]. MŽP © 2008-2015 [cit. 2015-15-6]. Dostupné z: [http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/\\$file/Z%20114_1992.pdf](http://www.mzp.cz/www/platnalegislativa.nsf/d79c09c54250df0dc1256e8900296e32/58170589E7DC0591C125654B004E91C1/$file/Z%20114_1992.pdf)

14. Závěr

Tato bakalářská práce se věnuje ochraně přírody a krajiny z pohledu právní úpravy národních parků a chráněných krajinných oblastí na území České republiky.

Počátek velkoplošných chráněných území u nás se datuje do 60. let 20. století, hlavním zákonem upravujícím tuto problematiku v současnosti je zákon o ochraně přírody a krajiny, pro národní parky jsou taktéž klíčové zákony, kterými byly zřízeny, nicméně řešení problematiky má své základy i v Ústavě a Listině základních práv a svobod.

Zákony stanovují pro národní parky a chráněné krajinné oblasti přesný postup vyhlášení, stanovení území, členění, vymezení tzv. ochranného pásma, institucionálního zajištění a ochranných podmínek. U národních parků nejsou navíc ještě opomenuty návštěvní řády, specifický režim lesů a vlastnictví. Pomocí plánů péče se vymezují koncepce do budoucna. Úprava právní odpovědnosti je stanovena obecně pro všechna zvláště chráněná území v trestním právu a specifické úpravy najdeme až v zákoně o ochraně přírody a krajiny. Je vymezen i právní rámec pro výběr poplatků.

Srovnáme-li obecně úpravu národních parků a chráněných krajinných oblastí v aktuálním českém právu, zjistíme, že národním parkům je věnována daleko větší pozornost a přikládá se jim větší důležitost. Zákon o ochraně přírody a krajiny jim nejen věnuje větší množství paragrafů, ale i poskytuje širší pravomoci, což je dobře vidět v případě návštěvního řádu národního parku, který může specifikovat zákazy, či v případě poplatků, zatímco úprava pro tyto oblasti v případě chráněných krajinných oblastí chybí úplně. Taktéž vyhlášení národních parků ukazuje na jejich větší důležitost z hlediska právního, děje se totiž zákonem, kdežto pro chráněné krajinné oblasti postačuje předpis podzákoný.

Skutečné působení právní úpravy lze špatně posoudit, protože ochrana životního prostředí je záležitost dlouhodobá, takže dopad současného zákonodárství bude možno řádně zhodnotit až za několik dalších let. I tak se pokusím shrnout některé klady a zápory, které úprava má.

Za hlavní klady aktuální úpravy bych označila systematičnost a odstupňování úrovně ochrany i formou odstupňování právních předpisů, v případě národních parků se jedná o zákony, v případě chráněných krajinných oblastí o zákony a podzákoné právní předpisy. Dalším kladem je komplexnost, aktuální úprava pokrývá kromě základního vymezení například i oblast vyhlášení, detailnější úpravu ochrany, specifika pro správní řízení a právní odpovědnost.

Jako zápor vidím nesrovnalosti vzniklé nekritickým přejímáním právní úpravy z doby před vznikem samostatné České republiky, které může vést k nejasnostem při výkladu. Dalším záporem jsou dle mého názoru nízké trestní sazby a pokuty. Záporem je také rozkolísanost úpravy národních parků, která vede k tomu, že jeden národní park smí stanovit zákazy a ostatní tři nikoli.

Jeden z trendů do budoucna je úprava ochrany životního prostředí formou jednoho zákoníku. V České republice to zatím příliš na tento vývoj nevypadá, aktuálně se zdá pravděpodobnější tvorba speciálních zákonů pro jednotlivé národní parky a ponechání stávající úpravy u chráněných krajinných oblastí. Lze očekávat také posílení ochrany chráněných krajinných oblastí.

Přes odlišnosti nalezneme i mnoho ustanovení společných. Ačkoli právní úprava nepoužívá pojem velkoplošná zvláště chráněná území, který je užíván v praxi pro zastřešení národních parků a chráněných krajinných oblastí dohromady, často - hlavně na podzákonné úrovni - lze nalézt společná ustanovení právě pro tyto dva typy zvláště chráněných území. Taktéž je zde mnoho ustanovení podobných, dobrým příkladem mohou být ochranné podmínky. Častá jsou také ustanovení nerozlišující jednotlivé typy zvláště chráněných území, a tudíž vztahující se stejně na národní parky i chráněné krajinné oblasti.

Nyní se budu věnovat návrhům de lege ferenda.

Současná právní úprava národních parků a chráněných krajinných oblastí mi přijde poměrně komplexní a celkem dostatečná. Jako hlavní klad vidím to, že je základní úprava shrnutá v jednom zákoně, a ne roztržštěná mezi zákonů více. Přesto zde vidím několik zásadních problémů, které by potřebovaly vyřešit.

Jako první vidím problematiku poplatků. Poplatky mohou být, a v zahraničí také často, jsou velmi účinný nástroj pro ochranu přírody. Zákon o ochraně přírody a krajiny na ně sice nezapomíná, ale bylo by vhodné umožnit jejich vybírání nejen národním parkům, ale i chráněným krajinným oblastem. Obavy, že by se poté snížil počet návštěvníků, se v zahraničí ukázaly jako liché, není tedy důvod se domnívat, že by to u nás bylo jinak. Druhým problémem týkajícím se poplatků je aktuální absence vyhlášky Ministerstva životního prostředí, bez které je nemohou správy národních parků vybírat. Nabízí se otázka, proč tedy máme tuto úpravu v zákoně, když je v praxi nerealizovatelná. Jako východisko bych viděla buď urychlené vydání příslušné vyhlášky nebo přeformulování zákona tak, aby si poplatky mohly stanovit správy národních parků a Agentura pro ochranu přírody a krajiny samy.

Další limitací je absence zákonné možnosti pro chráněné krajinné oblasti mít v bližších ochranných podmínkách stanoveny zákazy. Toto vychází z nemožnosti podzákonného právního předpisu stanovovat v podmínkách práva a povinnosti. Toto by při zachování současné právní úpravy bližších ochranných podmínek mohlo vyřešit pouze vyhlásování

chráněných krajinných oblastí zákonem. Myslím si, že by to nebyla až taková administrativní zátěž, jelikož v současnosti nové chráněné krajinné oblasti takřka nevznikají.

Podobný problém vzniká v případě návštěvních řádů chráněných krajinných oblastí, které aktuálně zákon o ochraně přírody a krajiny neupravuje vůbec. Návštěvní řády chráněných krajinných oblastí jsou tak aktuálně pouze výčtem zákonných zákazů, které se na ně vztahují. Neexistuje zde možnost přidat zákaz vlastní nebo jej specifikovat, neboť chybí zákonné zmocnění. Řešením i pro tento problém by bylo vyhlášení zákonem.

Dále by zákonodárce měl při tvorbě nové právní úpravy více spolupracovat s Agenturou pro ochranu přírody a krajiny a se správami národních parků. Kdyby se toto stalo, novela Zákona o ochraně přírody a krajiny by například neznemožnila Krkonošskému národnímu parku, který již vybíral na svém území poplatky, jejich výběr. Stejně tak orgány ochrany přírody chráněných krajinných oblastí již delší dobu upozorňují na to, že jim nevyhovuje chybějící zákonné zmocnění pro tvorbu návštěvních řádů neopakujících pouze výňatky ze zákona.

Velkoplošná chráněná území nám umožňují zachovat cenné části přírody pro další generace. Je nutné, aby jejich právní úprava byla co nejúplnější a nejpečlivější a využívala veškeré své možnosti pro jejich ochranu. Stejně tak důležité je i naše respektování této úpravy a budování zodpovědného vztahu k přírodě nás samých, našich známých a našich dětí. Příroda je nejen překrásná, ale je základem nejen pro náš život, ale pro život samotný.

15. Seznam zkratek:

AOPK	Agentura pro ochranu přírody a krajiny
CITES	Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora
ČR	Česká republika
CHKO	chráněná krajinná oblast
KRNAP	Krkonošský národní park
LZPS	Listina základních práv a svobod
MVČR	Ministerstvo vnitra České republiky
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NP	národní park
NPP	národní přírodní památka
NPR	národní přírodní rezervace
PP	přírodní památka
PR	přírodní rezervace
RP	regionální pracoviště
RP SCHKO	regionální pracoviště správy chráněné krajinné oblasti
UICN	International Union for Conservation of Nature
ZOPK	zákon o ochraně přírody a krajiny

16. Seznam použitých informačních zdrojů:

16.1. Literatura

AUTORSKÝ KOLEKTIV. *Chráněná území v České republice*. Praha 3 : Informatorium, 1991. ISBN 80-85368-13-7.

BLAHOŽ, Josef. *Právo a životní prostředí: sborník referátů z vědecké konference*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2003. ISBN 8086775003.

DAMOHORSKÝ, Milan et al. *Pocta Doc. JUDr. Jaroslavovi Drobníkovi, CSc. k jeho 70. narozeninám*. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2007. ISBN 978-80-85889-85-7.

DAMOHORSKÝ, Milan et al. *Právní úprava ochrany lesa*. Praha: Universita Karlova, Právnická fakulta, 2005. ISBN 80-85889-71-4.

DAMOHORSKÝ, Milan et al. *Právo životního prostředí*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-747-2.

DAMOHORSKÝ, Milan et al. *Právo životního prostředí*. 3. vydání. Praha: Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-338-7.

FRANKOVÁ, Martina. *Chráněná území a ochranná pásma při ochraně životního prostředí*. Praha, 2000. Disertační práce. Universita Karlova, Právnická fakulta. Vedoucí práce Jaroslav Drobník.

HENDRYCH, Dušan a kol. *Správní právo*. 7. Vydání. Praha: Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-049-2.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 3. opravené vydání. Praha: Academia, 2010. ISBN 978-80-200-1080-3.

MIKO, Ladislav. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. 2. Vydání. Praha: Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-585-8.

PEKÁREK, Milan a kol. *Zákon o ochraně přírody a krajiny: Komentář*. Brno: IURIDICA BRUNENSIA, 1995. ISBN 80-85964-17-1.

PRCHALOVÁ, Jana. *Zákon o ochraně přírody a krajiny a NATURA 2000: úplné znění s komentářem, judikaturou a prováděcími předpisy*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-806-2.

PRŮCHOVÁ, Ivana. *Aktuální otázky práva životního prostředí*. Brno: Masarykova

univerzita, 2005. ISBN 80-210-3629-X.

STEJSKAL, Vojtěch. *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-7201-609-1.

16.2. Internetové zdroje

AGENTURA PRO OCHRANU PŘÍRODY A KRAJINY ČESKÉ REPUBLIKY.

ochranaprirody.cz [online]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/>

ASOCIACE STRÁŽCŮ PŘÍRODY ČESKÉ REPUBLIKY. *strazprirody.cz* [online].

©2015 Dostupné z: <http://www.strazprirody.cz/>

ČASOPIS OCHRANA PŘÍRODY. *Casopis.ochranaprirody.cz* [online]. ©2015 Dostupné

z: <http://www.casopis.ochranaprirody.cz/>

INFORMAČNÍ SYSTÉM ÚMLUVY O BIOLOGICKÉ ROZMANITOSTI *Chm.nature.cz*

[online]. ©2015 Dostupné z: <http://chm.nature.cz/>

MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY *mvcr.cz* [online]. MVČR © 2015

Dostupné z: <http://mvcr.cz/>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *mzp.cz* [online].

MŽP © 2008-2015 Dostupné z: <http://www.mzp.cz/>

MUZEUM ČESKÉHO RÁJE V TURNOVĚ. *muzeum-turnov.cz* [online]. ©2015

Dostupné z: <http://www.muzeum-turnov.cz/>

POSLANECKÁ SNĚMOVNA ČESKÉ REPUBLIKY. [online]. PSP © 015

Dostupné z: <http://www.psp.cz/>

PROTECTED PLANET. *Protetedplanet.net* [online]. ©2015 Dostupné z:

<http://www.protectedplanet.net/>

RAMSAR SITES INFORMATION SERVICE. *Rsis.ramsar.org* [online]. ©Dostupné z

[https://rsis.ramsar.org/ris-search/?f\[0\]=regionCountry_en_ss](https://rsis.ramsar.org/ris-search/?f[0]=regionCountry_en_ss)

[%3AEurope&f\[1\]=regionCountry_en_ss%3ACzech%20Republic](https://rsis.ramsar.org/ris-search/?f[0]=regionCountry_en_ss%3ACzech%20Republic)

TURITICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL OBLASTI NOVOHRADSKÉ HORY.

Novohradky.info [online]. ©2005 -2015 Dostupné z: <http://www.novohradky.info/z>

ÚSTAV INŽENÝRSKÝCH STAVEB, TVORBY A OCHRANY KRAJINY. *Utok.cz*

[online]. ©2015 Dostupné z: <http://www.utok.cz/>

16.3. Právní předpisy dle data vydání

Zákon č. 40 ze dne 1. srpna 1956 o státní ochraně přírody

Vládní nařízení č. 41 ze dne 17. května 1963 o zřízení Krkonošského národního parku

Vyhláška MŽP č.155 ze dne 27. března 1991 o zřízení chráněné krajinné oblasti Poodří.

Zákon č. 114 ze dne 19. února 1992 o ochraně přírody a krajiny (zákon o ochraně přírody a krajiny) v aktuálním znění

Ústavní zákon č. 1 ze dne 16. prosince 1992 Ústava České republiky (Ústava) v aktuálním znění

Ústavní zákon č. 2 ze dne 16. prosince 1992 Listina základních práv a svobod (Listina) v aktuálním znění

Zákon č. 500 ze dne 24. června 2004 správní řád v aktuálním znění

Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník v aktuálním znění

Vyhláška MŽP č. 64 ze dne 28. února 2011 o plánech péče, podkladech k vyhlásování, evidenci a označování chráněných území

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta

M. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Evidenční list žadatelů o nahlédnutí do listinné podoby práce

Jsem si vědom/a, že závěrečná práce je autorským dílem a že informace získané nahlédnutím do zveřejněné závěrečné práce nemohou být použity k výdělečným účelům, ani nemohou být vydávány za studijní, vědeckou nebo jinou tvůrčí činnost jiné osoby než autora.

Byl/a jsem seznámen/a se skutečností, že si mohu pořizovat výpisy, opisy nebo rozmnoženiny závěrečné práce, jsem však povinen/povinna s nimi nakládat jako s autorským dílem a zachovávat pravidla uvedená v předchozím odstavci tohoto prohlášení.

Poř. č.	Datum	Jméno a příjmení	Adresa trvalého bydliště	Podpis
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				